

Færten af frihed

Forord

Færten af frihed er en selvstændig fortsættelse af "*Vågekonen.... for et værdigt liv*"

Længere ned i erindringer og dybere ned i en langvarig, nødvendig proces af skridtvis at mærke mig selv, mærke handlingslammelsen, selvudslettelsen opofrelsen, tvivlen ved egen eksistensberettigelse, som følge massivt betoneret fortrængning langt inde i kroppens celler og væv.

Den solide kodning, lag på lag. Vigtigheden af at finde og følge egen tråd, stå ved egen knudrede vej i vedholdende, tålmodigt arbejde med tankernes kraft op igennem voksenlivets udfordringer.

Koden og tråden

er hvor jeg er

Koden lå i rygsøjlen
kraften og trygheden
ligger i kontakten til tråden
der følger min vej

jeg blev væk for mig selv
frustrerende, igen og igen
ud i en anden verden
i skjul, i afmagt, i svigt, i fortabelse

tråden giver trøst
tråden holder mig fast
tråden er langmodig
tråden tager mig hvor jeg er

er hvor jeg er

Kap 1 Fejring af murfald s.4

20 års fest for friheden i Berlin d.9.11.89
Tankerne glider tilbage
Hjørnestene for demokratiets vedligehold
Murfald og brobygning

kap 2. indre murfald s. 15

Valget mellem pest og kolera
Tilbage i 1969 ... handlingslammelsen
Musikkens og drømmenes kraft
Mulighedernes land, 1974
Tysk dansk tabu
Fokus læring
Afmagt
Han havde pæne hænder
Manden med leen
Processen var i gang
Mors jerngreb
Længslen efter af at være til meningsfyldt gavn

3. Frihed til at være den jeg er s. 47

En livsrejse, i eget tempo
Nøgleerfaringer: hjælpesystemet var ikke gearet til min slags
Eksistentiel tomhed
Udskilt fra normen
Mit møde med psykiatriens "creme de la creme"
Den krumme agurks erkendelse

4. Alt er såre godt S. 64

Opgør, sporskifte
Min egen morrolle
Tate Gallery
Der kom hul igennem
En livsopgave

5. Haiku

Herre i eget hus, over egne tanker
Tomrummet fyldtes langsomt, men sikkert ud indefra
Ny kærlighed
Efterårets havearbejde

kap 1

Fejring af murfald

Jeg havde sat mig godt til rette foran fjernsynet. Pude i ryggen, stængerne op i sofaen, det efterhånden gamle, falmede grønne fleece tæppe over mig. Teen, tlf. og fjernbetjeningen indenfor rækkevidde.

Nååh ja - ok - når sandheden skal helt frem. Jeg havde også sat en lille skål frem. 3 stykker ikke helt små bolsjer, og lidt blandet tør frugt. Det var nok, det må ikke overdrives. Vægten var stadig ikke så lidt i overkanten og maven drillede, når jeg ikke var opmærksom.

Det var endnu kun et par år efter min mors død. Jeg snakkede stadig med hende. Inde i mig selv. Afviklingen af hendes hus, 4 timers kørsel hjemmefra, tog to fulde år. Markedet var nede. Konto og kræfter i bund.

Historien blev arven.

Historien om krig og kærlighed... ogom min egen kærlighed, endnu en afsked i november 2009

han var i min bevidsthed hele tiden
jeg så juvelen i ham, han så ikke perlen i mig
eller var det mig selv, eller ... ?

vi havde så uendelig meget godt tilfælles
uanset forskelligheder, besværligheder
uanset forskellige vilkår på mange planer

vi havde aftalt at giftes, at blive gamle sammen
jeg tænkte mest i bryllup og nutid med hans store brogede familie

han tænkte mest i sikker alderdom, hans hovedærinde med mig ?
begge var vi optaget af, at være der, værne om, tage vare på hinanden

det gjorde stadig ondt langt inde i mig
jeg mærkede det på yderste venstre lungespids

jeg havde været nødt til at forlade ham
det var kommet langt indefra
et fysisk krav, der krævede handling
jeg havde vendt og drejet mig i smerte
var kold helt ind til knoglerne

kunne hverken ligge på ryggen eller på siden
kunne ej heller slappe af i siddende stilling

kunne kun gå, når ellers jeg var kommet i gang

det kunne jeg ikke blive ved
jeg trængte til hvile, slappe af

jeg forstod det endnu ikke helt selv
midt imens jeg

men historien startede et helt andet sted
ord, for ord, for ord pressede sig på, ville ud

jeg tændte for programmet i tysk fjernsyn, ARD, der blev sendt direkte fra Berlin, i timer.

20 års fest for friheden i Berlin d. 9.11.09

jeg elskede at se Tyskland feste
at se det nye Tyskland stå ved sig selv
lige præcis som det var, lige nu og her, på godt og ondt

det er 20 år siden at muren faldt, november 89

Berlin er totalt forandret, hele Tyskland fester
øst og vest fester, hele Europa, hele verden fester

fra lokale violinkoncerter til irsk amerikanske Bon Jovi,
der fortæller om glæden ved at få lov til at være med, spille gratis ved Brandenburger Tor

fra Gorbatsjov og Kohl
over vores første kvindelige og østtyske kansler, Angela Merkel
over en frigivet og personligt deltagende Nelson Mandela
og den 1. sorte præsident i USA, med et farverigt etnisk ophav og opvækst, Barack Obama
repræsenteret ved Hillary Clinton

der bygges nye broer
mellem øst og vest
i Tyskland, i Europa
mellem nord og syd, mellem rig og fattig
mellem i-lande og u-lande, globalt

gennem hele aftenen genlyder Bon Jovis **"One life, one love"**

vi ser den symbolske mur falde
kunstige sten bemalet af børn, voksne og kunstnere fra hele verden

en af stenene malet af børn i Sydafrika til ære for Nelson Mandela

et af mange led i en symbolsk mur strakte sig og faldt i dominoeffekt hele vejen igennem Berlin

muren, symbol på kontrol, beskyttelse
totalitær magt

pludselig symbol på frihed
frihed og glæde
one life, one love
nye drømme skabtes i mange sind

du skulle have set det mor

en ny generation
en ny generation mødes med repræsentanter af den gamle historie

Gamle Gorbatsjov, gamle konservative Kohl
vi elskede at hade ham, for at indlemme, for at kapitalisere Østtyskland
for at lade store fede Mercedes Benz rulle uhæmmet ind over Trabbi land
uden at ænse en anelse respekt, værdig integration, bevarelse østtyske værdier

han må alligevel have haft urolige nætter dengang

godt de var ved at bygge fred og enhed i Europa, i EU
samtidig
det tog lidt af opmærksomheden

*det var storpolitik mor
måske havde han ret*

én chance for at få hele østblokken til at smelte
den udnyttede han, den smedede han på

men hvorfor ikke tage imod en lille håndsækning fra det østtyske broderfolk
tage det bedste af deres erfaringer med ind i en lille del af det samlede Tysklands forfatning

hvad var det for forslag de kom med ?
ville det have truet det dominante Vest Europæiske fokus på fri og uhæmmet konkurrence og vækst ?
den stærkestes ret over den svage, var det essensen i et demokrati ?

Angela Merkel gør det dog godt mor
Tysklands nye bløde, lidt husmoderlige, lidt snusfornuftige, underfundigt indsigtfulde ansigt udadtil
hun synes målsat på forening af Tyskland, fælles brede, holdbare mål på tværs af forskelle og partipolitik
hun synes opmærksom på oparbejdning af nationalt ansvar på tværs af Europa

hvor er det hele et spørgsmål om balancer, mor

balancen mellem den gode vilje og drivkraften til forandring
modet, evnen, paratheden til, at give slip på behov for kontrol

endnu en flig af den tyske skyld i mine fibre forløses ved glæden ved, at se øst og vest forenet
ved glæden ved, at se tysk og dansk naboskab formildes, normalisere sig

danskere køber i stigende grad lejligheder i Berlin
Berlin er blevet en metropol

en smeltedigel for kunst og kultur, som det var engang, før 1. verdenskrig

kan du se det deroppefra, mor

*du skulle have oplevet det
glædes du, som mig ?*

2. verdenskrig mindes idag ved en fantastisk samling betonpiller, 2711 stk.
hvor har de lige præcis det tal fra
gennemsnitlig 1 x 2 meter hver, forskellig højde, fordelt på 2 hektar midt inde i Berlin
stillet op som en labyrint, uden centrum

lige dér hvor Berlinmuren var gået igennem
hen over det sted, hvor Goebbels skjulte sig i bunkeren
ikke langt fra hvor Hitlers lig blev fundet brændt

midt imellem Brandenburger Tor i vest og Potsdammer Platz i det gamle øst

Tankerne glider tilbage.....

historien, ordene, de pressede sig på
jeg kunne ikke lade være
det kunne ikke blive ved at ligge i hoved og i krop, det hele

jeg satte mig til PC'en og skrev og skrev, glemte tid og sted
ordene tog eget liv

.....

fjernsynet glider i baggrunden

Holocaust mindesmærket, hvor har jeg svært ved at udtale det ord
det er første gang, jeg fysisk udtaler det, første gang, jeg fysisk tager det ord i min mund

stadig lige usmageligt, som altid - stadig lige uforløst i mig

tårerne triller ned langs kinden, mens jeg skriver med min mor
det må snart have en ende

*jeg ved godt at Berlin for dig har sat sig i kroppen
med andre former for "smelte" associationer
jeg husker tydeligt din første reaktion på murens fald i 89*

jeg var 34, mit barn var 9, du var 69
i dag skriver vi 2009

*bomberegnen over Berlin for godt 60 år siden sad dig i marv og ben
du var lige godt 20 år, jeg langt fra født*

mødre med børn løbende ud af byen, hænger fast i den smeltende asfalt

*jeg kunne se det for mig, også fra din side mor
og dog*

*jeg havde stor forståelse for, måske hævn, frygt, måske vrede, frustration liggende bag det skete
håbet, ønsket om at "udslette" den tyske "dæmle"energi"*

er det ude af kroppen af dig nu mor, når du ser det hele ovenfra

fra kunstnerisk smeltedigel til smeltende lig, til smeltende asfalt, til flere lig
til helt ny form for smeltedigel
smeltedigel for fred, for frihed, for verdensfred

"Der SKAL kunne findes nye veje, bygges nye broer til varig fred.... !"

hvor er det fantastisk, at alt i sidste ende giver mening, giver læring

alt ondt
alt had
al lidelse
gengældelsen

at alle nok så forståelige og uforståelige "om"veje i livet
trods alt i sidste ende uvægerligt indebærer en mulighed, et kim
til erfaring, til udvikling, til forbedring, til forløsning
et helt nyt plan, en frugtbar nyskabelse

uanset generel europæisk fjendtlighed mod jøder, mere eller mindre siden retoucheret
uanset utålelig tysk udryddelse af et utal af jøder
uanset afsluttende strafaktion

uanset skyldige eller uskyldige
aktivt eller passivt, bevidst eller ubevidst,
frivillig eller ufrivillig medvirken i udslettelsen af så mange menneskeliv

hvor kom den fra, fjendtligheden mod jøder ?

udskillelsen
er det nogen sinde undersøgt ?

var der lighedspunkter til udskillelsen af muslimer
modviljen mod, angsten for muslimer i dag

var det misundelse, nid, jødernes succes, selvsikkerhed
var det angsten, egen fortabelse
egen identitet, egen sikkerhed, egen fremtid

muren, var den virkelig 1400 km lang ?
muren, der skulle sikre og stabilisere Europa, der skulle sikre det tyske folk - imod sig selv ?

sikre Europa mod et for stort Tyskland

bunkerne i Viksø,
jeg var chokeret ved første blik, første gang
de lå langs hele den nordvestlige europæiske kyststrækning
helt fra den danske kyst ned til Normandiet

selv på Helsingør, ved København, så jeg bunkers, omringet af et halvt århundredes krat

de står tilbage, håndfast, provokerende, og ... efterhånden fjern fortid

en skulpturel del af et landskab, en arkitektonisk del af en bydel, der sætter sine spor
noget der med tiden indgår som en del af et nyt hele
i en ny beklædning, i ny betydning, til tider med kunstnerisk udnyttelse

en mulig lærdom til os alle
om at integrere, om at bygge bro
i vores hjerter, i vores sind

mentalt, fysisk
geografisk, national,
international, global

"One Life, One Love"

*One love, one heart
Let's get together and feel all right*

*Hear the children crying (One love)
Hear the children crying (One heart)*

*Sayin', "Give thanks and praise to the Lord and I will feel all right
Sayin', "Let's get together and feel all right*

*Let them all pass all their dirty remarks (one love)
There is one question I'd really love to ask (one heart)*

*Is there a place for the hopeless sinner
Who has hurt all mankind just to save his own?*

Believe me

*One love, one heart
Let's get together and feel all right
As it was in the beginning (one love)
So shall it be in the end (one heart)*

*Alright, give thanks and praise to the Lord and I will feel all right
Let's get together and feel all right*

One more thing

*Let's get together to fight this Holy Armageddon (one love)
So when the Man comes there will be no, no doom (one song)*

*Have pity on those whose chances grow thinner
There ain't no hiding place from the Father of Creation*

*Sayin', one love, one heart
Let's get together and feel all right*

I'm pleading to mankind

*(one love)
Oh, Lord (one heart) whoa*

*Give thanks and praise to the Lord and I will feel all right
Let's get together and feel all right*

sangen trænger igennem til mig fra fjernsynet
udsendelsen er ved at være slut

ærgeligt, at der var så meget, jeg ikke fik med
bare de dog ville genudsende den slags igen og igen

Forsøg på forståelse

*jeg elsker den sang, mor
det var svært at snakke om krigen med dig*

hvordan kunne det lade sig gøre ?
jeg kunne ikke forstå, at du ikke vidste noget om det nazisterne gjorde

*du synes jeg var belastende med alle mine spørgsmål
du sendte mig i dansk skole, mor*

far var død, jeg måtte spørge, jeg måtte prøve at forstå

*det var svært at forstå din historie
dit arbejde ved banegårdens telegrafi
uden at opdage noget mærkeligt før allersidst i krigen
da du stødte på en transportvogn af syge og udsultede mennesker
der ikke skulle have mad og drikke - dér hvor de skulle hen*

*du havde ikke troet på de historier, som du hørte nogen fortælle i smug
det var farligt at vide noget, det vidste din far og tiede til jer*

*han hørte engelsk radio i smug, sagde du, lige lidt stolt alligevel
den lokale betjent havde spioner ude, det var forbudt*

*jeg ved godt I ikke var mere end 18-19 årige børn
da krigen brød ud, jeg ved det godt*

mit eget barn på 30 år, hvad ved hun om dansk politik de sidste 10 år
de gode og de mindre gode sider, en udvikling, der går stærkt
globalisering, konkurrenceøkonomi, stigende arbejdsmarkedskrav
hun er vokset op med det, står midt i arbejde og børn

alligevel ... svært at forstå

langt mere end en uheldig udvikling
massiv påvirkning, retorik og manipulation, hjernevask i radio, i biografen, alle vegne

ligesom at snakke for døve ører i dag
faren ved at miste det ægte, det folkelige, det vidensbaserede demokrati

man hører det godt, man "lukker det ude", man tænker, man har ingen indflydelse

det går stærkt det hele, også i dag, der skal tjenes penge, børn forsørges, der skal leves

fjernsynet samler om individualiseret adspredelse, ensidigt øredøvende retorik
egen familie forsørges, egen lykke, sikkerhed skærmes
plukvis gavmildhed letter lidt her og der, på camoufleret, flosset samvittighed

en hæsblæsende tid, en revolutionerende tidsalder, et verdenssamfund i konfrontation

og ... en demokratisk afvikling ?

national og global samhandel, konkurrence, kapitalinteresser, værdier
geopolitiske handelskrig, vanskeligt forståeligt at følge lokalt
oplysning er efterhånden partisk, forvansket

en fjer, fem ænder til tider uden fjer

individuel betydning, ansvar synes mindsket, synes uoverskueligt
ansvar afskrives

jeg ved, at tyskere ikke er dumme, følelsesløse, moralforladte uhyrer i beton

og dogbetonen
der var noget symbolik i det
kraft og råstyrke, noget at holde fast i, ved beton
mure, beton, arbejde, tryghed
noget urokkeligt, noget at holde ved
i en svær tid, arbejde, føde, at holde sig oppe på

overlevelses egnet - det ses i bunkerne alle vegne - og så alligevel
betonen rullede gennem Tyskland, slettede alle spor af levende liv

Hitlers "bevingede", "betvingende" sygeligt sjælsforladte, og siden forhadte ord
hans nærmest låste, knyttede, overvældende - ikke for alle i første omgang synligt - målrettet

destruktive hånd, hånden og ordene
vægtede, genopbyggede national stolthed, mod og råstyrke

ingen ende ville det tage. ingen grænser ville det respektere
hos det enkelte menneske, hos den enkelte tysker
i adfærden mod nabolande

et element tog det andet med sig, gik i selvsving, kunne ikke komme i hold igen
Tyskland vågnede for sent, nogle vågnede aldrig
nogle vækkedes til forfærdelig udåd
nogle forklarede sig, med mere eller mindre held, med angsten for eget og families skind

2 hjørnестene for demokratiets vedligehold

*"Hvor jeg dog elsker de "fandens" mælkebøtter,
den solgule livskraftige blomst, der kan skubbe sig igennem og slå revner, i selv det tykkeste beton
der kan ende med at "overmande" beton, tilføre det eller dække det med nyt liv."*

det kom som et dybt lettelsens suk

*har jeg fortalt dig om et week-end kursus i Folkeuniversitetet
om det politiske miljø i Tyskland i 30'erne
om de sammenfald af omstændigheder, der gav Hitler en platform
et seminar om Hitler, med en tysk professor med mange års arbejde med emnet*

det burde høres af alle folkeslag, alle vegne, med jævne mellemrum
det burde være en del af pensum i alle skoler
en del af folkehøjskolars faste sortiment,
ved siden af Grundtvig

to væsentlige grundlæggende søjler, hjørnестene for vedligeholdelse af et sundt demokrati

det var ikke et spørgsmål om, hvem der dræbte hvem
men om omstændighederne, om mellemmenneskeligt genkendelige nuancer imellem

**disse to hjørnестene for udvikling, for bevarelse af demokrati
det bør vi oplæres i, og mindes om - igen og igen -
læren af 2. verdenskrig - i forhold til alle krige
i stedet for statisk tilbagevendende tyske krigsfilm
prototypiske fjendebilleder udenfor os selv**

jeg havde stadig ikke helt forstået det, jeg ville gerne høre det hele igen

værnet om det sande demokrati, mellemmenneskelig respekt
respekt i daglig praksis, i omtale af hinanden, på tværs af alt og alle

et hjertebarn for mig

formidling længst og videst muligt ud

det skærer i mig, at se mennesker, se verden kives og slides
fremfor at mødes, at tales, at lytte til, at høre hinanden
udveksle med hinanden, prøve at forstå, prøve at nå
i det mindste prøve, at vise den respekt, vi selv ønsker os

hver sin virkelighed, fælles større virkeligheder, andre virkeligheder

respekt for samlende helheders politik, samlende fællesskaber
på tværs af individuelle, faglige interesser
på tværs nationale, etniske, globale interesser
på tværs af fortærskede politiske begreber

på tværs af politiske skuespillere, retorikere
dem der råber højest, er mest strategiske, bedst i stand til, bedst råd til at formidle sig selv

Murfald og brobygning

jeg vidste det godt
der er langt igen til varig fred imellem os alle
det kan ikke blive hurtigere end vi hver især er parate til

nogen må starte
Grundtvig vidste besked: dannelse til folket
er eneste ægte, troværdige grundlag for sandt folkeligt demokrati

bygget på evnen til at se fælles værdier, fælles interesser forud for egne særinteresser

Obama kom med et håb
et håb til verden som helhed, et håb om fred og forsoning
skabelse af nye meningsfyldte fællesskaber

i håb om han holdt ud, satte jeg et billede af ham på opslagstavlen
til minde om arbejdet for det gode, i os alle,
under stormfulde tider, koldere vinde hen over landet

*mure skal rives nede
indsigter skal oparbejdes
kløfter skal udjævnes*

*broer af oplysning skal bygges
igen og igen, længere og længere
indtil de er lange og brede nok*

det der i dag synes umuligt, vil pludselig opstå

nyt liv vil dukke op på ruinerne af det gamle
det er vejen mere end målet

Kap. 2. Indre murfald

Berlinmuren fald i efteråret 1989

jeg var selv midt i følelsernes vold
gamle følelser krævede stadig deres ret

tyngden satte sig i krop og sind
tilbage i krigen, i den gamle verden

– låst –

- usynligt i egen indre mur
handlingslammet

kodet til overlevelse i en verden domineret af kaos, af angst
af indre, af ydre kampe, af afmagt, skyld, skam
evindelige uendelige forsøg på opgør med familiehistorien, med tysk historie

jeg mindedes det så tydeligt

*"Hvor ville jeg gerne have været hjemme, da muren faldt
deltage i glæden, i euforien, i underet, i virvarret, i oparbejdningen
i sammensmeltningen af det bedste fra øst og vest"*

en samling omstændigheder i selvsving
en af de bedre muligheder, taget på rette tid og sted

jeg var langt væk i tankerne....

danske avisoverskrifter strejfede mig
Danmarks og andre landes bekymring over tysk sammenlægning
genforening af et 3. tysk rige
den for tid og evighed forbandede angst for det tyske udyr

jeg drømte om muligheden for lov til at være tysk med stolthed
ligesom danskere er danske med stolthed
ligesom arabere kan være arabere med stolthed

langt tilbage, lige før mit eget indre murfald gav efter for trykket

det var på høje tid at slå øjnene op
at se, at høre, at mærke
hvad der skete i og omkring mig, efter tornerosesøvnens de første godt 30 leveår

jeg levede, jeg mødte min livsledsager, jeg fødte mit første og eneste barn på instinkter
instinkter uden bevidsthed, uden sikkerhed
tjørnehækken voksede, bredte sig, truede at stikke mig ihjel

svært at se på udefra
jeg kunne se det igennem tjørnehækken

jeg var klar over det, mine øjne kunne se igennem tornene
min krop var lam, min sjæl langt hjemmefra

*jeg vidste endnu ikke hvorfor, mor
jeg vidste bare, at jeg fulgte hjertet
at det gav mening – for mig – i sidste ende
at alt var rigtigt for mig*

*jeg måtte ende her
jeg ved, at du ikke forstod det her
du synes jeg var naiv, impulsiv
ikke ved mine fulde sansers brug*

mine fulde sanser brug lignede en vildledelse, det var rigtigt,
det var en nødvendig vildledelse, en nødvendig omvej, en erfaring
ord var ikke nok

valget mellem pest og kolera

langt ude på landet, hvor kragerne har madpakke med, stod virkeligheden i lys lue
som solen pludselig kan bryde igennem metertyk tåge

her, i orkanens øje, midt i krigens rædsler
stod jeg i valget mellem pest og kolera
mit livs temaer, de genkendtes, langt inde i knoglerne

hvad kan man gøre ?
det forbudte, opgøret, det man ikke talte om,
det man måtte klare selv, som man bedst kunne
hver især, i stilhed

krigen, kampen, kapitulationen, resignationen
alt foregik indeni

Tilbage i 1969... handlingslammelsen

jeg var tilbage i en tid, jeg havde glemt, fortrængt, tilbage i puberteten

"Mund zu, Hella.Es zieht"
(ha,ha), grinet lød hult
"Lach doch mal"

din stemme gav genlyd i mit meget langt fraværende sind
som om jeg hentede næring langt ude i rummet, i sjældne øjeblikkes ro

"Es geht uns doch guuuut!"
guuuut var sygeligt overbetonet, nærmest strukket ud, som et overtrukket ledbånd

overstrukne ledbånd, det var en af mine plager dengang
kvælningsfornemmelser, angst, hjertet der hoppede af led

som for at aflede fra hulheden i det sagte, som for at overdøve stilhedens larm,
messede du:

"Sieh Dir Frau Fintzen an. Sie hat auch Probleme"
"So ganz allein mit ihren Jungs, nach dem Tod ihres Mannes"

"Dir fehlt etwas zu tun ! Dir geht es zu gut !"
"Denk an Helmut."
"Guck mal was er macht.", "Es ist bald Abendbrot "

skumringen havde lagt sig over stuen, der var halvmørk
det ville være synd at sige, at min mor kunne lide godt lys
lampekærmene var lukkede og tætte i formen, pæren indeni var svag
vi sparer, hvor der spares kan

"Wer den Pfennig nicht ehrt, ist des Talers nicht wert." og *"Alles mit Massen"* var yndlings retorikken

de nok så kloge sandheder lagde et bedøvende røgslør over en fortættet, handlingslammende tåge
ind over den mørke stue, og ind omkring mig

der var intet synligt at gribe i, ingen mulig udvej at få øje på
skæbnen havde godt fat i os alle dengang

----- 0 -----

barndommens temaer gennemlevedes rent fysisk i eget voksenliv
bag tjørnehækken i 1989

igen og igen handlingslammelsen

indtil jeg var ved at kvæles i det, indtil jeg var ved at miste livet

til jeg vågnede op, til jeg forstod, til jeg var blevet voksen
da jeg forstod eget ansvar, for eget opvoksende barn
da jeg var presset nok til at se, at jeg både kunne og måtte handle selv

jeg **måtte** presses af livet,
for at få kontakt, for at få øjnene op til dåd

presset, det mærkede jeg nu
det var tæt på at skille mig i to, præcis som dengang

jeg skulle, jeg kunne, jeg måtte nu sprænge de givne rammer
turde jeg, nyttede det noget, rendte jeg bare fra en eviggyldig skæbne

tankerne flød igen, jeg var langt væk

det var rarest, det var tryggest at være udenfor sig selv, ikke mærke sig selv

*"Det er jo skæbnen, der har båret mig ind i det her liv, som det er."
"Jeg må holde ud." "Jeg må bære med smil min byrde",*

som jeg så fint havde set formuleret et sted, engang, for mange år siden
var det Sigrid Undset ? jeg var mester i at glemme, fortrænge
det var mig muligt at se lyset i enhver "lort", i alt og i alle på min vej
undtagen i mig selv

---O---

Kaos

der var ingen kontakt endnu
jeg havde genskabt det kaos, jeg var vokset op i

fortrængningen
det var rigtig nok min redning som barn, ikke at være i kontakt
dengang var det farligt at mærke, dengang var det umuligt at handle
det var lykkens gang, nogen må have beskyttet mig, det var jeg sikker på

1969, 13 år

prisgivet sindssygen omkring mig
prisgivet min far, prisgivet min et år ældre bror
prisgivet egne følelsers vold
prisgivet min mor
hvis fornemste opgave og pligt var at holde sammen på familien for enhver pris
at ofre sig, at holde rammen pænt udadtil
hvis mål og mission, hvis eneste pligt og frelse fra egoisme og selvmedlidenhed

var vores alle sammen ´s ofring
for en syg far og siden for den hårdest ramte efterlevende, den sygeste efter fars død
langt ud over alle og alles grænser, der var ingen pardon
grænserne for enhver form for synlig fornuft langt overskredet

var det grænseløs kærlighed, var det grænseløs sorg, var det grænseløs sindssyge
i hvert fald grænseløst

spørgsmål til livet, til meningen med livet stod i kø
var nådesløs opofrelse "vejen, sandheden og livet"?

jeg kendte ikke til andet, jeg måtte igennem det
det syntes at være vores skæbne, vores lod i livet

gøre det bedste ud af det, hjælpe hvor jeg kan
og dog
protesten spirede, langt nede i mit sind

Musikkens og drømmenes kraft

det danske biblioteks hylder
Black Sabbath, der var noget kraft, jeg kunne bruge
Nebukanesernes Fangekor, operaerne, Beethovens skæbnesymfoni
bibliotekets omfangsrige pladesamling var en Guds gave til mig

mor flyttede sin seng og sit skab ind i den ene halvdel af stuen efter fars og Karins død

jeg var nu 14 og fik mit eget værelse, mine egne 4 vægge, plads til en sofaseng og et bord
ved siden af Helmut's værelse, som fik mors og fars soveværelse

hans besværgelser fra det gamle testamente dagligt rungende de gennem væggen ind til mig
Biblen var dansk, dansk konfirmationsundervisning, han hev og sled i bladene og råbte højt af biblen
Mosebogen var hans yndlingssted, **5. Mosebog, kap 21.:**

du må ikke vise medlidenhed med den, der aflægger falsk vidnesbyrd

***I den slags sager kræver loven:
liv for liv, øje for øje, tand for tand***

.....
øje for øje, tand for tand

.....
øje for øje, tand for tand
.....

HAR DU HØRT DET ???

.....

HAR DU HØRT DET ???

stemmen var truende, rå og messende – og som en vedholdende rids i grammofonplade

han kom bragende ind i rummet, hele hans knoglede krop vibrerede
den spidse næse helt ned under mit hurtigt nedbøjede hoved

øjnene kæmpestore, det hvide vendende udad
som på stilke, som var de lige ved at kunne falde ud

"Ich bin nicht Vatis Sohn.. Ich bin vertauscht....."
"Ich bin Jude. Dalaih Lavi ist meine richtige Mutter."

hånden løftedes truende, som ville det hjælpe på min forståelse

så helt tæt på igen indtil jeg svarede.....
højt og tydeligt, så han kunne høre det

"Jaaa!"

han var kun 15 år, et år ældre end mig
jeg kendte mine grænser, ingen af dørene kunne låses , jeg havde prøvet at afværge
hans knoglede hænder var stærke som stål

han vidste, at han kunne gøre det ved mig
han vidste, at jeg græd indvendig, på hans og på egne vegne
han kunne ikke tåle det, hverken min medlidenhed eller min gråd

musikken måtte holdes stille for ikke unødigt at "vække" ham
John Mayell, Johnny Winther ...,
de var som en oase i de korte øjeblikke, det lykkedes mig at forsvinde, ind i mig selv

i musikken mærkede jeg en begyndende kontakt
langt, langt inde

Gud ske tak og lov for oaserne
for det veludstyrede danske bibliotek, de venlige velvillige bibliotekarere

det lå nedenfor Duborg trappen, en meget høj, meget bred trappe
fra den gamle gågade, fra hvor sporvognen kørte

den ualmindelig smukke skole, hvor jeg gik for enden af trappen
en trappe til fremtiden

musikken, oasen talte til mig
den "forstod" mig
musikken nåede mig langt indeni

"Skal du studere musik, når du er færdig med studentereksamen ? "

de spurgte nysgerrigt, interesserede på biblioteket
jeg smilede fraværende til dem

"Det ved jeg ikke" jeg havde altid været fraværende

men drømmebilleder skabtes, muligheder, en anden fremtid, engang, måske

mulighedernes land, 1974

jeg havde følt friheden ved at krydse grænsen til Danmark som 19-årig
egget værelse, læse og arbejde, blive klog, kunne hjælpe

drømme og håb var store, her var fred og ingen fare
det nye land, Danmark, luft under vingerne, nye muligheder

meeeen, flytningen var ikke nok i sig selv

jeg lignede de andre, men følte mig anderledes inden i

17 år, tiden i London 1972 dukkede op i erindringen
en tiltrængt afstand
jeg afbrød skolen, kunne ikke holde masken, kunne ikke mere
alle undrede sig, jeg var så dygtig, så sød

var det tabet af min far, han var så sød mente de
kammeraterne kendte ham som den syngende sporvognsfører
de vidste i grunden ingenting om mig, om mit liv
hvor skulle de også vide det fra

jeg stod i London
jeg kiggede langt ind i Turner's malerier på Tate Gallery
en dragende kraft som ung au-pair pige

arbejdet som servitrice ved Fjordrederiet i Flensborg
havde motiveret min mor til at støtte op om et udlandsophold

jeg hørte ikke hjemme i servitricefaget, i en tysk handelsskole mente hun
skoleforeningen hjalp mig et højskoleophold i Danmark, Grejsdalen i Vejle
et genhør af Grundtvigs, Ingemanns fortryllende, drømmeskabende tekster og melodier

smagen af frihed, nysgerrigheden, filosofi, psykologi, de store spørgsmål
hvorfra, hvorhen

et fredeligt lille land, alle sagde du til hinanden, alle var lige gode

Tysk – dansk tabu

her var jeg ikke bare den fattige, den tyske blandt danske

"Hov, hvor kom den fra ? Den var ikke rimelig. Nu var jeg utaknemmelig."

jeg tænkte højt, lidt forskrækket over mig selv, det kunne ikke ses eller høres, at jeg var tysk

jooo, navnet medførte spørgsmål
hvor kommer det navn fra

"Nåååh ? Er du tysk ?"

der kom lige et diskret hvisken: *"hun er tysker!"*, til sidemanden

den betoning *"hun er tysker"*

jeg huskede den, fra tiden som feriebarndom, min søde landbo feriefamilie i Silkeborg

"Jamen hvorfra i Tyskland ?"

"Nååh... er du bare fra Flensborg, det er jo lige over grænsen ... i dansk skole ???"

"Nååååjamen så er du jo Sydslesviger." "Så er du jo en af vore egne !"

hørte jeg et lettelsens suk ?

"men du lyder som en bornholmer," ...nåååh, er det fra din tid i London ? nååååh?!"

det tyske gav lidt fylde i udtalen, tiden i England krydrede udtalen med lidt syngende klang

så var det på plads... , i starten var det sjovt
med tiden som jeg mærkede, at man ikke var færdig med den tyske historie, den tyske skyld
heller ikke i Danmark, da blev det til tider en belastning i mødet med nye mennesker

det var som at få spillet det samme bånd, på samme spor
et ubearbejdet, stadigt følsomt spor for begge parter, igen og igen

jeg prøvede at gøre den kort, snakken om hvem jeg var og hvor jeg kom fra
jeg vidste det jo knap nok selv endnu

jeg følte fornægtelsen af min familie, af min tyske oprindelse
noget af mig selv, af min egen, mit ophavs historie

var mig det ikke bevidst, havde ikke ord for endnu, hvad der foregik i mig
mærkede instinktivt, at det var nødvendigt for mig, at stå ved mig selv, at stå ved det tyske folk

at jeg er tysk, ud af en tysk sproget familie

trods kærligheden, trods taknemligheden til den danske skole, til det danske land

en bitter eftersmag tog lidt på mig hver gang
at være anderledes, af "ond tysk" afkom
de indledninger skulle følge mig i mange år

navnet i sig selv, snakken om det fastholdt mig i at være tysk i Danmark,
at være forkert, være en undskyldning for mig selv, for mit ophav i Danmark

"Var det mon nemmere, hvis jeg var tysk fra Harzen eller fra Sydtyskland ? "

tænkte jeg engang imellem
man kunne snakke natur, et smukt område, ferie associationer
i stedet for det gamle, for mig selv, og for mange "betændte" grænseområde
afgrænsning mellem dansk og tysk område og identitet, sejr og nederlag

jeg var lettet, når man nøjedes med at sige
det var da et spændende navn
uden at skulle have den nationale identitet på banen hver gang

"Jeg er europæer"

sagde jeg gerne lidt afværgende, smilende
som for at binde, den danske og den tyske identitet sammen
- i en større helhed – også i sig selv

selvom EU ej heller var nogen ukompliceret affære

havde jeg bare sagt "jeg er Sydslesviger", det var jo det jeg var, men den gik ikke
jeg var tysk sydslesviger, i dansk skole, det var dør humlen lå

det var som om jeg blev mere tysk, af at komme til Danmark
og mere dansk når jeg var i Tyskland.

var det sådan de danske lærere havde det, over grænsen i Flensborg ?
skulle de "hævde" deres danskhed i tyske omgivelser ?

de så ikke de tyske håndsrekninger,
den tyske skam, anger, den tyske følsomhed i efterkrigsgeneration

en tand for tydelig dansk fædrelands glæde
i højskolesange og salmer sunget i skolerne
til at få et naturligt forhold til den tyske side, i sig selv

for meget fokus, på tysk skyld, tysk ondskab
for lidt nuancer for begge parter vel
faremomenter oversås
gensidig udvikling, opmærksomhed, komme videre, sammen

udvikling af ny identitet, nyt værd, sammen

på fælles mellemmenneskelig erfaring og grundlag

her var igen noget, noget der ikke snakkedes om
ingen problemer her
jeg var alt for villig til, at ville tro, at det var indbildning

Fokus læring

følelsen af friheden i Danmark, mulighedernes land
det trak mig, uanset

her skulle jeg rigtignok lære
drevet af en trang til at blive klog på, hvad der skete, når noget gik helt galt

i en familie, i et land, i en befolkning
hjælpe til at gøre det bedre selv, hjælpe når nogen led
jeg skulle læse

jeg var endnu langt fra i kontakt med sig selv
gang på gang bekræftet i at være anderledes, være forkert
det var ikke kun det anderledes klingende navn
det var også sindssygen, ingen ville kunne forstå, ingen ville tage mig alvorlig
hvis de vidste hvor jeg kom fra

jeg var en alvorlig type, jeg var ældre end min alder og samtidig lille indeni
jeg harmonerede bedre med ældre end mig, det var jeg mig smerteligt bevidst

-----O-----

Vi har det jo godt
angsten tilbage i 1989

i mit eget lille hus, hvor selv kragerne har madpakke med
jeg kunne ikke blive ved med at krybe udenom

der måtte handles her, men hvordan
angsten bredte sig om kap med intensiteten i faren ved at røre sig
jeg var vant til at sidde musestille, være usynlig, til faren drev over

min dejlige datter var 5 år, hun stødte til fra trappen,
hun så forfærdet hendes far smide hendes mor hen ad køkkengulvet

hvad kunne jeg gøre nu, som mor
han havde det jo dårligt, han var også hendes barns far, jeg var bundet til ham

han var blevet min livsopgave, min livsledsager, min udfordring
gennem tykt og tyndt, han kunne ikke tåle det tynde

der skulle ikke ret meget rødvin til, før han tvangsmæssigt tog resten af flasken
så var den gal

han havde to ansigter, han skiftede personlighed, som en sommerfugl skifter ham
men sommerfuglen kan ikke tage hammen af og på, som Robert kunne

fra at være den søde, kærlige, oprigtige, samvittighedsfulde, blide, bløde, stolte, indsigtfulde
og samtidig sårbart traumatiserede mand

han skiftede ham, helt uden egenkontrol, helt uden bevidsthed
ansigtet forvrængedes, tonen blev hård, skinger, der var optræk til tordenvejr
det var med at komme af vejen, komme i sikkerhed,
få mig selv og barnet ud af hans synsfelt, før lynet slog ned

der var ingen der kendte de sider hos ham, ingen der ville se dem, der troede på det
jeg var vant til at tie, at bie, at lide i stilhed

- Ja -

*du har jo ret mor, det var ligesom hos far
og alligevel var alt, som det skulle være*

- dengang -

på m i n vej
jeg skulle lære mig selv at kende

skæbne forpligter
det lå indvævet i hver en fiber af min krop

vi skrev de sødeste hilsner til hinanden, når vi var adskilte
overdrevent, naivt, decideret barnligt, latterligt - ømt at se på i dag

hvordan skulle jeg kunne forlade en så følsom og sårbar sjæl
et lille følsomt kærligt barn
en så oprigtig, god, stærk og samtidig yderst udsat sjæl
mit eget barns far, vingeskudt i en grad, så der var tvivl om det nogensinde ville kunne genoprettes

hvem ville tage sig af ham, når jeg gav slip

stærk tvivl, uro bredte sig i mig
når jeg i glimt ikke kunne undgå at mærke, at jeg måtte gøre noget

angst og bekymring, hvor ville det føre os alle hen
var jeg ikke min opgave voksen

jeg havde krigens rædsler i mig..... ligesom ham
nu kunne jeg se det, mærke det i kroppen

jeg ved det godt, det havde du ingen chance for at kunne forstå, mor
jeg levede jo slet ikke under krigen, "*Vi har det jo godt*", sagde du igen og igen
- som for at overbevise dig selv – overbevise os alle

jeg var født 10 år efter krigens ophør, i 1955

jeg behøvede ingen ydre krig, den var lige indeni, omkring mig hver eneste dag

jeg kunne ikke længere klare dine evindelige opringninger, mor, dine dramaer derhjemme fra

de skiftedes til at levere dramaerne

så var det Holger, der havde taget en overdosis piller for 110.gang
udpumpning, babuu, babuu, bevidstløs hjem igen til det samme
ildspåsættelse, færdselsuheld, politiet i hælene, eller det der var værre

så var det Helmut, der hørtes skille huset ad i baggrunden
ind og ud af lukket afdeling, du ventede til sidste minut
politisirener, håndjern, tvangsfjernelser, dommerkendelser
hjem igen....., igen.....og igen
hurtigst muligthan led jo derinde
ja det gjorde han - uanset hvad vi gjorde

så var det Ernst, du synes han drak lidt rigeligt
"*Hvorfor får han sig dog ikke snart en kæreste ?*" og "*....en ordentlig uddannelse ?*"

det kom fra hjertet, derom ingen tvivl - igen og igen, bekymret

han drak ikke lidt rigeligt mor, han drak som en svamp, det sås på ham
Guderne ved, at han havde brug for det
men.... du var heldig, mor

han passede sin pligt, sit arbejde, han drak ikke, når han skulle køre

hvordan skulle han have en chance
du forstod det ikke, du misbrugte ham til at skille Helmut og Holger ad korporligt
igen og igen

som den eneste, som den yngste, som den "stærkeste" af os alle
der fysisk kunne og turde, lægge sig korporligt imellem dem
der havde muskler og kraft til at sætte dem på plads
når de var tæt på at tage livet af hinanden

kampesten, brødknive, jernstænger, alt ved hånden kunne bruges

snart skulle Holger beskyttes fra Helmut

snart var det omvendt
snart var det dig, der skulle beskyttes fra dem begge

umuligheder uden ende, som jeg ingen indflydelse havde på

*du var uigennemtrængelig, mor
du kunne ikke blive ved, men det gjorde du
der var ingen fred forude, intet der nyttede noget*

"Du har jo bare én mand og ét barn." trynede du "det må du da kunne klare"

den sædvanlige tur, appellere til skam, til dårlig samvittighed
tilsyneladende manglende motivation til hjælpsomhed
til at se ud over egen næsetip, til at se dem, der har det værre

*"Du muusst mir helfen. Nimm doch mal Helmut auf Urlaub."
"Sag ihm aber nicht, dass ich angerufen habe."*

der var intet der måtte tales om til nogen, om noget: *"Alt var åh så godt."*

jeg hadede at køre med Helmut
det var uforsvarligt, han var uberegnelig,
han kunne råbe og skribe lige ind i øret på mig, hvis jeg ikke svarede hurtigt nok, rigtig nok eller tydeligt nok
han kunne finde på at tage rattet, midt i kørslen
han var livsfarlig at køre med alene, det var uforsvarligt på sådan en lang tur

dengang Holger var på week-end, også en uformel aflastning, kunne jeg være sunket i jorden
jeg måtte ind og hente Holger og Robert i detentionen
hos de selvsamme betjente, jeg skulle samarbejde med som socialrådgiver næste dag

200 km var ikke langt nok væk hjemmefra
jeg skulle være flyttet til Australien, på den anden side af månen, tænkte jeg tit

hvorfor kunne jeg ikke snart finde ud af at sige fra

vi havde lige købt hus sammen, Robert og mig
langt ude på landet, hvor ingen kunne se og høre os

jeg havde kæmpet for det, friheden under åben himmel
i håbet om at Robert fik det bedre, give ham plads og luft omkring sig

her kunne han råbe og smælde uden at naboer kunne følge med
uden nyfigne naboers undrende, medlidende eller fordømmende blikke

de anede ikke, at det forstærkede problemet
at de skulle tale med ham, åbent, nysgerrigt, respektfuldt

der var ingen, der kunne forstå mig, for slet ikke at tale om, at forstå ham
det var også fuldt forståeligt

jeg måtte hjælpe ham ud af det,
det var min inderste overbevisning, min livsopgave, dengang

jeg havde jo anet problemer forude inden jeg lod mig falde ind i et forhold med ham, inden jeg blev gravid

jeg blev gravid ved første blik, jeg søgte psykologhjælp
min familiebaggrund stemplede mig, jeg blev henvist til psykiatrien
psykologen ville hellere ikke have kunnet hjælpe mig, psykiatrien kunne slet ikke

jeg måtte afprøve egne veje, have tillid til egen proces
vi var begge skadede, hver på sin måde, vi skulle begge udvikles, intet er tilfældigt

jeg kunne ikke som skadet kvinde matche en uskadet mand

jeg bildte mig ind dengang, at jeg vidste hvad jeg gik ind til
at jeg kunne tackle udfordringen, trods naturlig angst, bekymring

jeg gik min angst i møde
stolede på forelskelsen, tiltrækningen
tryllebundet af hans samtidigt ydmygt stolte værdighed
hans høflighed, hans lynende intelligens,
hans brede, alsidige indsigt
hans rummelige storsindede udsyn
letheden i hans sind, humoren udfoldet på eget sprog

han havde talen i sin magt og ridderfærd i sit blod
der var en skotsk klanhøvding i ham, en retfærdighedens ridder
de ridderkræfter hun selv sukkede efter at integrere

der var en Che Guevara i ham, et oprør mod autoriteter

vi var som bestemt for hinanden
han havde det mod, den rygrad, de kræfter jeg så op til

det følte jeg dengang, ung og uvidende, som jeg var
og alligevel ikke helt dum dybdepsykologisk, spirituelt, udviklingsmæssigt set

jeg ville ikke kunne have undgået reproduktion af så solide traumer
oparbejdelse af min absurde opvækst, uanset hvad jeg havde valgt

havde jeg valgt en "normal" mand, en meget sød medstuderende, var interesseret i mig
så var traumerne kommet op som en saftig endogen depression eller det der var værre
hvis ikke jeg havde aktivt "gennemlevet" min opvækst som voksen

jeg vidste jo, inderst inde, at der var en mening med alt
at jeg selv "på den anden side" havde valgt mine udfordringer i dette liv, hårde eller ej
der var en mening, en hensigt, en læreproces i alt

offerollen

det var hård kost at slippe den dybt indgraverede offerrolle

de første 13 år usynligt tilstede i mig
de næste 4 år vågen, ubeskyttet, midt i skærsilden

Robert bar både min fars og min syge brors sider i sig
det var det han skulle repetere for mig, spejle for mig

farens dobbelthed, den glade, levende, den kærlige, den utilpassede, den ømme,
den hyperfølsomme, den destruktive, den voldsomme, den uforudsigelige side

jo jeg forstod ham, jeg så både styrken, svagheden og afmagten, bag alt det han gjorde
jeg skulle genopleve det som voksen
mærke mig selv, mærke angsten
samle mod, bevidsthed og kraft til opgøret som voksen
tage mit eget liv på mig, handle på det

jeg så hans behov, jeg forstod ham,
ligesom jeg altid havde forstået min far, min mor, og Helmut i stumper og i stykker
indtil mine nerver hang i laser omkring mig
indtil de blafrede ved mindste antydning af et vindpust
indtil jeg var på grænsen af at sprænges indeni

*Robert havde ikke fars svaghed
Jeg er ked af at sige – hans feje – side, mor
lad os kalde det hans undvigende, afvigende, sarte side
hans meget fortrængte, hans meget omvendt udlevede svage "styrke"*

*"Jeg vil ikke dømmе far. Han havde sit eget tunge lod at bære."
han var ikke andet end en stakkel... han var selv et sølle offer for sig selv, for sit ophav."*

jeg havde stadig svært ved at finde de helt rette ord

nej - på det ene – på det afgørende punkt -
havde Robert - til forskel fra far – i stedet Helmut's stolte, ridderlige side i sig
som den, der står op for sig selv og for alle os andre
uanset hvor meget han slår sig, uanset at det måtte koste ham selve livet
og det gjorde det - på sin egen vis - indtil han blev en anden - indtil han kom i psykiatriens vold

de to mennesker af alle, far og Helmut
dem jeg havde set, oplevet tilintetgøre hinanden
dem skulle den mand indeholde, som jeg "valgte" af alle, rent instinktivt

jeg skulle møde en tvilling mere, mor, i langt mildere udgave sidenhen, efter 20 år alene
før jeg for alvor opdagede en dybere sammenhæng
før jeg kom i kontakt med far, fra den anden side, 40 år efter hans død

du havde nok kigget bekymret på mig, gjort hvad du kunne for snakke mig fra den slags "fantasier"
havde jeg fortalt dig det dengang
far ville have min fulde, synlige tilgivelse, min fulde, synlige forståelse

jeg var ikke klar over, at jeg ikke havde tilgivet ham
jeg havde jo altid forstået ham, trussel eller ej, bøddel eller offer

var der et tilgivelsesbehov, når man ikke "evnede"/ ønskede at placere skyld
det viste sig rigtignok for begge parter

min vrede, min afmagts frustration var fuldstændig ukendt for mig selv
vendt indad, internaliseret vrede, skyld, det kaldes det vist

trods alle de stærke sider i Robert, var det synligt for mig fra start, at han havde store indre konflikter

opvokset med en skizofren bror, ligesom mig selv
en meget stærk mor, præget af ligeså mange meget stærke meninger
religiøse overbevisninger, tilsvarende blinde vinkler, mangel på både indsigt og udsyn, som min mor

han kom fra en hårdt splittet både familie og omverden, ligesom mig
krigen havde ufoldet sig omkring ørerne på ham i det Nordirske
ligesom krigen havde været en konstant ledsager inderst inde i min familie

ligesom den allesteds nærværende tysk – danske, uudtalte og uforløste efterkrigstid i tysk-dansk naboskab
der som tysk elev i en dansk skole i grænseområdet i 60'erne fik lov at sætte sig i mig
i krop og sind, i marv og ben

det var nemt for mig at forstå, at Robert havde gode grunde til at være splittet
han spejlede mig egen splittelse, på sin egen måde

jeg havde en "bred ryg", et stort veltrænet hjerte, havde klaret lidt af hvert, det var min overbevisning
dengang

han var et perfekt "offer" for mit hjælpersyndrom, et spejl på mit eget indre kaos
jeg var et perfekt "offer" for hans ydre kaos, hans vrede, afmagt, frustration

ved svangerskabsforgiftningen under graviditeten konstateredes et forstørret hjerte
jeg anede hvorfor - det var blevet hevet og strukket til ukendelighed
jeg tog det forholdsvis roligt, jeg "styrede" mit eget liv nu

jeg kunne være mig selv med Robert, vi "forstod" hinanden, vi supplerede hinanden
tænkte jeg ved mig selv om kap med tvivlen om det jeg gjorde nu også var det rigtige

jeg var nødt til en omvej omkring en mand, som kendte det liv, jeg selv var oppe imod
jeg kunne ikke byde en hvilken som helst mand min egen massivt sindssyge familie
for slet ikke at snakke som mine "gener"

min familie var mit lod i livet, min skæbne, mit kors, min udfordring
jeg tog livet og udfordringen på mig, så godt jeg kunne

som Goethe sagde i "Faust":

"Se din angst i øjnene. Gå din angst i møde", noget i den dur

jeg forstod instinktivt, at det ville sige mig noget
jeg kommer til at tænke på Karin Johannsen, mor
husker du Helmut's klasselærer, min tysklærer?

en tysk født, enlig og følsom kvinde i en lille fiffig, skarprød sportsvogn
smukke, vel svungne bløde former, som passede, som fod i hose
til hendes velformulerede og gennemføjte recitation af Goethes digte

der var med til at præge mit sind, belive min fantasi
ingen havde troet, at hun ville blive gift og i virkeligheden var en engageret forfatter

tænk sig, at jeg fik lov at køre med hende til Slesvig og besøge Helmut på den lukkede afdeling
jeg husker stadig situationen, jeg steg ind i hendes fine, røde, åbne Porsche ved ZOB i Flensborg
den ungdommelige stolthed, beundringen, glæden, taknemmeligheden ville ingen ende tage

resten af turen fortaber sig i tågen

.....

far var død, Karin var død
det var ikke nemt at gemme sig i skolen fra den dag

*

han havde smukke hænder, Robert

lange slanke fingre, stort og vilt mørkt hår, ligesom Che Guevara
det var det første hun tænkte, da hun så ham, hun "tændte" på hans evne til at indtage og fylde rummet

han modvarede den endnu ukendte, den oprørske side i hende selv
han var tæt besat af små, bløde, sorte hår overalt på en høj, stærk og velformet slank krop

elektriciteten mellem os slog gnister
ved første samtidige lette, prøvende og alligevel myndige berøring af hans hånd på min

"Tilfældigheder" gjorde, at jeg blev 4. person i en bil på vej til ferie i Nordirland

2 unge piger og to 10 år ældre nordiske indvandrere
det var som at være hjemme igen, omgivet af drenge, den samme tone,
den samme lune humor, håndværker humor

hvor har de dog fra, danskerne, at tyskere ikke har humor
er det de evige krigsfilm billeder, der sad fast på nethinden af dem
hvem var det der sad fast her ?

vi sad alene tilbage i hans mors søndagstue

ilden i den marmorindrammede kamin varmede i den ellers lidt kølige stue

guldrandet porcellæn i den lille velpolerede vitrine ved siden af
møblerne var alle af det fineste blankpolerede mahogni

respekten ..og ..var det forventninger ... imellem dem... var store

jeg blev gravid ved første "blik", det mærkedes nærmest, som et kosmisk glimt
en sjæl, mit barn, stod klar deroppe i rette øjeblik
barnet tog sin plads i mig, jeg tog imod

hans alkoholproblem ville løse sig med min hjælp og kærlighed
når han fik ro, tryghed ved mit bryst og mening, retning i livet

var han ædru var han til at snakke med
han forstod jo mit problem med hans adfærd, når han huskede den

jeg holdt af hans forståelse, hans indsigt
resten måtte klares med tid og tålmodighed
jeg var jo vant til lidt af hvert

jeg havde jo lært noget - eller rettere - jeg skulle først til at begynde at lære noget

*jeg ved godt mor
du kunne heller ikke se det dengang.*

kroppen vidste bedre, hvad jeg endnu ikke havde øje for
jeg begyndte at samle på de første ekstra fedtlag, der skulle ruste mig til noget at stå imod med
til udfordringerne - i jordforbindelsen

mærkeligt siden at kigge på billeder af mig, en køn ung, slank pige langt gyldent, krøllet hår
når jeg i grunden altid havde set mig selv som grim og fed
selvom jeg kom i tanker om, at kunne passe mine superslanke storesøstres bukser og tøj

jeg vidste godt, at jeg var på gyngende grund, uanset hvad jeg gjorde
men jeg skulle nok kunne gøre det bedre end min mor, overbeviste jeg mig selv om

jeg ville sørge for, at bruge al min tid på at blive klogere på, hvad der var rigtigt og forkert

uden endnu at kunne ane,
hvor omfangsrig i dybden den mur var, som det viste sig, at jeg også havde indeni mig selv
uden heldigvis endnu at ane omfanget af
hvad jeg var oppe imod, Inden i mit eget selv, som jeg kun udadtil var i kontakt med

Afmagt

det hjalp ikke at hælde resten af rødvinen i vasken, når han vendte ryggen til

det første glas krævede det næste, konflikten var tændt

han havde ikke nemt ved familieliv
arbejdet som ufaglært, sprogligt noget handicappet
i forhold til at bevare og udtrykke sin værdighed, sin ydmyghed og selvrespekt i det danske land

han havde retfærdigvis ej heller haft nemt ved livet i Nordirland
han havde det ikke nemt, uanset hvor og hvordan han var

afmagten bredte sig i mig. i takt med hans manglende evne til at falde til ro
uanset hvor meget jeg anstrengte mig, for at være til hjælp, for at glatte ud

der måtte være noget jeg gjorde forkert, noget jeg kunne gøre bedre

jeg havde kun en mand, ét barn
jeg skulle afgjort ikke have flere børn, det her måtte jeg kunne klare

afmagten, håbløsheden var gamle kendinge

her troede jeg, at jeg som voksen havde styr på eget liv
uddannet socialrådgiver, uddannet i at analysere, løse og hjælpe andre mennesker igennem kaos

jeg skulle ikke gentage min mors fejl
men jeg kunne jeg ikke engang styre mit eget lille kaos

der gik lang tid med spørgsmål,
lang tid med endnu u erkendte fortrængninger, og velkendte selvbefræjdelser

pludselig gik det op for mig, at jeg sad i saksen
barnets forfærdede øjne, der mødte mine, på vej nedad trappen

der var så meget, jeg endnu ikke havde fået øje for
så meget kaos indeni mig selv, kaos, der ville ud
kaos der ikke kunne finde ord eller udtryk
kaos der var ved at tage livet af mig

hver fiber i min krop vidste, at det var nu det gjaldt
det gjaldt livet, mit barns liv, mit eget liv

forskellen på mit eget og min mors liv
det var lige her og nu den onde cirkel skulle brydes

men hvordan, hvorhen med mig selv
hvad med arbejdet, huset, barnet
hvordan ville han reagere

jeg havde aldrig snakket med nogen om, hvor galt det stod til
ingen ville kunne have forstået, at jeg blev, det kunne jeg jo knap nok selv

knive kunne flyve om maven på mig, helt fra jeg var højgravid

gårsdagens kvælertag, uanset hvor stille jeg lå i sengen
uanset hvad han gjorde, så ville jeg søge fejlen, skylden hos mig selv

hvordan slippe fri, angsten tog over
angsten for at mit barn skulle være vidne til noget
angsten for at mit barn blev efterladt uden mig
med en far, der udadtil så ud til, at have halvvejs styr på livet i dagslys nøgtern tilstand

en far som blev alvorligt syg i hovedet og aldeles uforudsigelig, når han fik rødvin

ingen forstod, at jeg prøvede at kontrollere vinen
det oplevedes som mit personlige kontrol- og dominansbehov

"Han var da så sød, så sjov, så underholdende" lød det fra de få, der omgav os

inkl. fra dig mor
dig som verdensmester i at fortrænge de virkeligheder, der omgav dig

ja, nu ryster du nok på hovedet
du havde jo selv lært det fra lille af, uden at vide det, du har haft god brug for det,
haft løbende træning i det igennem opvæksten, ungdommen, igennem krigsårene
- og mere end nogensinde – igennem voksenlivet – først med far – og siden med Helmut

du mærkede det jo ikke mere
vores alle sammen's personlige kors
det forstod du heller ikke - dengang – som nu

du synes dengang, at jeg var temmelig forkælet
temmelig utaknemmelig og selvcentreret, det udtrykte du igen og igen

du så ikke, at det var min måde at holde din og min facade ud på
efter min begyndende "opvågning"

Manden med leen

nu bankede manden med leen på døren
den lange sorte kappe, den store flade firkantede kasket
de lange sorte blanke handsker, den faste målrettede hånd
på min egen voksne bagdør, på det hus vi havde købt sammen
Robert og mig, langt ude på landet

det var en gammel trædør, rund foroven, et knaphåndtag i jern
alt for nemt at komme ind ad

barnet lå opskåret i små stykker i vasketøjskurven

jeg var som låst fast i krigens gru
mareridt på mareridt om krig, om brand og og.....

lemlæstede kroppe flød omkring mig i et uendeligt dybt ocean
hvor jeg var lige ved at drukne
igen og igen

havet var i oprør, vi var alle skibbrudne

min åbne hånd over havoverfladen var det eneste synlige tilbage,
der prøvede at række efter livet, efter hjælp

ville nogen se den, gribe den
var jeg dødsdømt, omgivet af lemlæstede lig omkring mig

skulle jeg tages nu, efter jeg var kommet over grænsen, på sikkert territorie

*"Skride ud ! ... I "sidste sving"
I sindssyge... eller dø en voldelig, meningsløs død*

angsten var ved at tage modet fra mig
et spørgsmål om ren og skær overlevelse

hvornår og hvordan ville jeg kunne komme i land
ville det nogen sinde lykkes mig

det var de spørgsmål der vendte tilbage til mig
- igen og igen – i årene frem

så tæt på at komme i land - igen og igen –
og så kom bølgen - bagfra – igen

at blive taget af bølgerne,
jeg så det for mig

konstruerede jeg det selv ?

jeg måtte rive muren ned,
trække vejret igennem
den mur af fortrængning, der adskilte mig fra mig selv

det var på tide, at jeg mærkede mig selv, helt igennem

at jeg så mig selv, min situation, i øjnene
jeg begyndte at skrive dagbog, dag for dag
registrerede hvordan jeg rent faktisk, så ud til at have det

*jeg kunne ikke mere mor
jeg var nødt til at bruge al min kraft*

på egen overlevelse dengang

*at du ikke fattede det mor
at du ikke fattede noget som helst andet end at det var godt og nødvendigt at have livsopgaver
at tage sig af hinanden, uanset indhold, formål, uanset evner, egne grænser,
uanset eget formåen, egen overlevelse
egne grænser eksisterer ikke, det er en luksus, der ikke er råd til*

*jeg kunne følge dig langt hen ad vejen mor
men den sidste del af det, den forstod jeg ikke mere*

*det var ikke egoisme fra min side mor
det var det heller ikke for Reginas vedkommende
at hun ikke kunne hjælpe os, efter hun flyttede hjemmefra, som den første*

det var flot som hun sagde så klart fra
hun var heller ikke mere end 19 år, da hun rejste over grænsen
da hun skulle bygge eget liv, sin familie op, på vores families ruiner

dengang var jeg 11, jeg sov endnu min tornerosesøvn og det var rigtignok min redning dengang

"Gud ske tak og lov for det."
jeg var begyndt at takke Gud meget
det var kommet de senere år

*jeg hjalp dig, jeg understøttede dig
jeg var din forlængede arm, jeg var tilstede "i søvne" mor
jeg traskede ved siden af mig selv, hvor og så længe jeg kunne*

situationen var så afgjort en anden som 30-årig mor
med ansvar for eget barn, krævende arbejde og en syg mand

det var på tide, at det blev dig klart

jeg orkede ikke er det rigtige ord
jeg magtede ikke længere, at ringe sammen hver dag
at høre om, at være vidne til nådesløst, hjælpeløst, ubevidst destruktivt misbrug, manipulation og forfald
- fra dag til dag -igen og igen –

jeg havde ikke mere i mig
jeg skulle overleve selv
jeg havde eget ansvar
jeg skulle holde sammen på mig selv

jeg meldte mig syg for første gang, en uge i træk, forkølelse sagde jeg
jeg skulle have luft, jeg skulle give egne tanker plads
det var svært nok at komme i kontakt, med egne tanker

jeg skrev og skrev i min dagbog for at holde mig fast i egen virkelighed,
i hvad der vitterlig skete omkring mig

bare en brøkdel af det var nok
jeg var nødt til at se det på tryk, for at se det
for at tro på det, for at holde det fast, det der skete omkring mig
for at tage det ind, for at handle på det

kunne jeg forsvare at forlade ham
det var spørgsmålet, kravet, der nagede mig

hvor jeg dog hadede livet, hadede mig selv, hadede de klemmer jeg kom i

de umulige valg
valg mellem pest og kolera

det var nu det gjaldt

Processen var i gang.

*for første gang i livet
som 30-årig mor sagde jeg fra
sagde til dig, at jeg ikke kunne tåle dine daglige katastrofeopkald
syd fra grænsen, syd fra virkeligheden
dine, jeres uendeligt vedvarende, livslange, håbløse kampe
dit behov for at snakke, dit behov for at inddrage mig, involvere mig*

*din stemme der tiltagende skælver,
du kunne jo for længst, heller ikke selv, tåle mere*

*du ventede forståelig nok
men ikke rationelt forsvarligt
for hverken dig, for Helmut eller for nogen af os
altid til absolut sidste minut*

*om jeg ikke kan gøre det ene eller andet
Babuu, Babuu..... om jeg ikke vil ringe her og der*
hvor tit havde jeg ikke prøvet at ringe til kommunen, til værgeren, til psykiatrien, til retten

ja selv til Japan rejste jeg i 70'erne, for at finde alternative helbredelsesmetoder

nu far var død, måtte være muligheder, et eller andet sted, håbede jeg dengang

det er der også, akupunktur, homøopati på psykisk sygdom
i nogen tilfælde, under nogen omstændigheder, ingen tvivl om det

jeg havde jo selv taget initiativet, selv haft behovet for at finde helbredelsesmuligheder til dem alle

*det fandtes derude mor, men det var for langt væk hjemmefra
- vi var for fastkørte, alle var involverede, på for mange planer
det var for sent
det hele var langt mere kompliceret, end som så*

-----O-----

1968

erindringen om den første gang Helmut blev hentet dukker op igen
som smerten fra en skærende kniv, der truer med at skille mit hjerte i to

jeg var 13 år dengang, han blev indlagt første gang
erindringen om de utallige besøg på psykiatrisk sygehus
en bønfaldende, sønderslået dreng

så mager, så man kunne se ribbenene på ham
forvrænget ansigt, stiv af medicin, tiggede han om udfrielse fra helvede på jorden

"Ich will mit – bitte, nimm mich mit, nach Hause".

Jeg glemmer det aldrig

en 14-årig sønderslået, forkrøblet dreng
min et år ældre bror, vores ridder, vores beskytter
låst inde på en lukket voksenpsykiatrisk afdeling

elektrochoks.....
hvad fanden var det for noget, at gøre ved ham

hans ansigt fortalte det hele, han kunne knap støtte på sine rystende ben
han tryglede om at komme med hjem

store sovesale, råben og skrigen døgnet rundt, unge og gamle sammen
et rædselskabinet
overgreb, tyveri af de få ting han kunne have med i sit natbord
en flok Marsbars, en stor pose Haribo, og ... en bibel

*det var helt og aldeles hudflettende, at skulle efterlade ham der
ikke kun for dig mor
tænkte du nogen sinde på, hvordan det virkede på mig*

*Jeg kunne passe skolen, sovende, Jeg var fraværende til stede
fars død var en lettelse mor*

det vækkede noget i mig, vækkede håb om liv

jeg havde troet, at nu kom freden, at nu kunne jeg komme fri af mit skjul

*jeg tog grueligt fejl
helvede brød først nu ned over mig, mærkbart, i vågen tilstand
det var tæt på at skille os alle ad, mor.*

-----O-----

Mors jerngreb

tilbage i 89

med blødende hjerte måtte jeg stå på bagbenene overfor dig, mor
overladt til egen fantasi, om hvordan det stod til hos jer

mens jeg kæmpede mit livs kamp
med mit eget og mit eget barns liv og lemmer i spil

alt imens det bedste du kunne gøre var at give mig kold luft og tavshed i månedsvis
dømt egoistisk, for kun at tænke på mig selv

alt imens kampen rasede i mig
mellem mit hjertes behov for at gøre det bedst mulige, det rigtigst mulige
selv hvis det indebar det umulige, det medmenneskeligt svært forsvarlige

*kampen, ansvaret, samvittigheden
skammen, skylden, egoismen
og almindelig sund fornuft*

den kamp, det slag, som du aldrig havde taget selv, mor

Havde Regina ret ?
at hele familiens ulykke var din skyld
nej det var det absolut ikke

det kom op, da vi tømte huset i Flensborg

var det i de gamle tapeter, der dukkede op bag skabene
lag på lag sad de i forskellige mønstre og farver
der var meget at samle sammen, rydde op, i kælderen, på loftet

jeg kunne godt se det hele fra Reginas, fra det ældste stedbarns side
det bildte jeg mig i hvert fald ind dengang

i dag var jeg klogere, end at turde sige
at jeg kunne tænke mig til, hvad andre følte, oplevede, tænkte

den lille ulykkelige pige på 8 år, der havde mistet sin mor, før du kom til mor

jo, hun havde godt nok, på en måde været heldig
hun havde haft en mor som den første i flere år, før de næste kom
men hun havde også mistet hende, stykvis til mindre søskende
og mistet hende til døden efter 3 søskendes fødsel

hun har stået alene med tabet, pludselig den ældste, uden mor, med en syg far

jeg vidste jo intet om Reginas mor
om hun var i "kontakt" med sine børn,
det var krigstid

hun kunne også siges at være heldig
hun havde oplevet en gladere far, positive erindringer fra 8 år,
også det havde hun dog mistet

et forståeligt, et afgørende, et definerende tab
men kunne hun, som voksen, klandre sin stedmor

fik min mor en glad mand, et år efter første kones død i barselssengen
et traumatisk år for alle, skiftende ustabile husholdersker, 3 små børn i hælene

*tjaah ...
så kom du ind i deres liv, mor
med 3 flere, nye småbørn i rap*

*det var ikke noget, du bad om
var der ingen prævention?*

"vi var alle nødt til at klare os, det nyttede ikke noget, vi skulle videre"

*der var nok at se til, du fik en opgave
i efterkrigstidens Tyskland*

det lå vel i tiden
at man ikke snakkede så meget om den slags "småting" og om småkravl i det hele taget
man må kunne tage sig sammen, videre

du havde for travlt med at "se ud", som om alt var vel, for travlt med at skulle leve op til noget

*børn var vist heller ikke din stærke side, mor
du havde andre stærke sider*

*var din opofrelse, din personlige, altædende grænseløse årelange "opofrelses mission"
i sidste ende farligere, end fars utilregnelighed, hans årelange vold*

jeg ved jo godt, at du ikke kunne andet, ingen chance havde, for at forstå

meen....

kunne du ikke bare have prøvet, bare prøvet, at se verden også fra min side

*fra andre sider, end kun din egen, eller rettere kun fra Helmut's side
selv den side mor, så du den klart ?*

jeg gør dig uret mor, jeg ved, at du havde overvejet engang, at gå fra vores far, fra din mand

*det sagde du et uforsigtigt øjeblik, mange år efter hans død
du ville ikke efterlade de første 3 alene til ham igen
det havde de jo prøvet, du gjorde det, du troede på, du gjorde alt det, du kunne - og langt mere til -*

*du gjorde dig desværre også hård
det var lige så forståeligt, som det var uudholdeligt*

*din bedste taktik, din løsning på alt,
kold skulder, tavshed, skam og dårlig samvittighed*

*det var det klaver, du spillede på,
de eneste våben, du var i besiddelse af, som du forstod at bruge*

du vidste ikke andet, jeg ved det godt, jeg er heller ikke vred - eller er der lidt alligevel ?

*ikke på dig mor, på livet, indimellem
du var i nød, der var ingen hjælp, og du var svær at hjælpe*

*jeg skynder mig nu om dage, at vende alt til taknemmelighed
taknemmelig for det vi kan lære, af de veje vi selv og hinanden må igennem*

*det har jeg langt om længe lært, for ikke at sidde fast i, for ikke at "tiltrække" mere af den sorg, den smerte
der så længe havde siddet i mig, der havde styret mit liv, der havde sønderslidt mig på krop og på sjæl*

*jeg så min dejlige lillebror blive "ædt" op
af din berømte "enhver har brug for en opgave" kur*

*hvor længe ville han kunne blive ved
hvor hård kunne han tåle at blive, uden at miste sig selv, miste grebet om sig selv*

hvornår ville det gå galt, ende med brodermord, eller flere selvmord

hvor meget alkohol ville han kunne tåle, for at dulme denne form for "livsopgave"

*jeg kunne ikke få ham ud af dine klør mor, jeg forsøgte hvad jeg kunne
alt mens jeg havde medlidenhed med dig*

du havde godt og grundigt taget på ham, du havde naturligt nok brug for ham

din "skyld og skam taktik" var mere effektiv end ethvert jerngreb, mor

så længe "materialet", der skulle holdes fast, holdt sin struktur

det er vel det samme, der sker med betonmure

det fæstnes yderligere med jern, der holder evigt, så længe materialet ikke bliver "undermineret"

jeg tænkte på de bunkers på danske strande, der med tiden synker i jorden, gror til, glider i havet

havde du dit eget hjerte i et jerngreb mor, for at klare livet,

klare den vej, du synes, at du var nødt til at gå, for at holde dig selv ud, for at holde livet ud

man kan ikke leve, hvad man ikke forstår, mor, du må ikke bebrejde dig selv noget,

du kunne ikke vide, at din kolde skulder, din tavshed,

dine temmelig effektive forsøg på at styre os med skam og dårlig samvittighed

kunne give endog mere vedholdende og undergravende smerte, skade og bagslag

kunne være endog mere skadelig end fars meget kontante og ukontrollerede hænder

far fremkaldte ikke mere end den første skizofreni, mor, han knækkede Helmut

det gjorde han godt og grundigt, må vi sige

det var jo det, han råbte, som en sindssyg, mens han slog livet ud af Helmut's tynde, nedbøjede ryg

alt imens også han ikke anede hvad han gjorde

det var dig der utvivlsomt så ud til, at tage resterne af livet fra Holger

før han tilsvarende var nødt til at flygte ud i en psykose, som eneste udvej

uden at du troede, at du gjorde andet end godt

han havde ingen chance for nogen sinde at gøre noget rigtigt, den stakkels dreng

han havde vel fars liv om igen, ingen chancer, for hverken at blive set, eller hørt eller anerkendt

uanset hvordan han prøvede, at "skabe" sig, på egne, på alles bekostning

det var også dig, der stod med resterne af Karin, før hun hængte sig

kort efter far døde, fra dag til dag

det kunne ingen vel hindre på det tidspunkt

ikke med tavshed i hvert fald

21 år var hun, da det lykkedes hende ved sit 3. forsøg på et halvt år

bare hun har det godt nu

hvem kan i det hele taget hindre noget som helst for hinanden

vi kan ikke gå hinandens vej, vi kan hjælpes ad, efter bedste evne og formåen

hjælpe med en hånd, et ekstra øje, om ønsket

men først og fremmest et øre og et rum,

en tilstedeværelse, i hinandens smerter, ikke mere

en rose, et lunt smil, ethvert form for overskud, rummelighed uden forventning eller krav

*mon vi nogensinde bliver færdige med at snakke med hinanden, mor
der er så meget usagt, der skal ud*

længslen efter at være til meningsfyldt gavn

min proces var så afgjort i gang
min indre spaltning kunne ikke længere opretholdes med livet eller forstanden i behold

jeg havde følt friheden ved mødet med Robert, en mand, så forfriskende stærk, så frigjort
bærende en mandlig handlekraft, energi, indre værdighed, indre autoritet
og så alligevel

det blev knækket, ikke nem for ham at udtrykke, slet ikke i det danske sprog

den retfærdighedssans og værdighed, som Helmut ikke fik lov at udleve
den udlevede Robert på eget sprog, når han var sig selv

det nye land, Danmark havde givet mig luft under vingerne, nye muligheder
men flytningen over grænsen var ikke nok i sig selv
der var som en usynlig brændemærkning indeni
kun synligt for dem, der kunne bruge det til noget

irsk, skotske Robert var en både værdifuld, nødvendig og smertefuld "fase" i mit liv
han skulle lære mig noget på mere end en led

de havde begge muligheden for at lære, ved mødet og ved afskeden med hinanden
min kærlighed til ham, til hans sjælskerne, hans væsens kerne ville for altid bestå

det var ej heller tilfældigt, at jeg arbejdsmæssigt i den periode
stødte ind i den ene voldsramte kvinde efter den anden
stødte ind i kollega, der forskede i det, der havde skrevet speciale lige netop i det

min opofrelse skulle i fokus, den gav ikke længere mening
den var decideret næring, for en spiral af tiltagende fysisk og psykisk vold i en lang uendelighed
helt ud til spidsen af livets kant

den afgrundsdybe skrænt, jeg så ofte i livet havde opsøgt, afsøgt, oplevet
prøvet at balancere på, mange gange havde været tæt på, at miste fodfæste og ligevægt på

min indre spaltning lignede jo hans ydre spaltning
det blev pludselig tydeligt for mig, hvor traumatiseret jeg selv var
at mine skuldre ikke var nær så brede, som jeg troede engang
måske tværtimod. når det handlede om mig selv

at mit hjerte var unaturligt, usundt forstørret
at jeg havde konverteret vrede, frustration, sorg, smerte til usund kærlighed

i årevis, på bekostning af mig selv,
på bekostning af en kontakt med mig selv
med omsorg for og hensyn til mig selv

en kontakt, i form af selv, at mærke mig selv, mærke egne følelser og behov

jeg havde "lagt mig på ryggen" for år tilbage, med "alle lemmer opad"
maven og hele forsiden lå ubeskyttet
jeg havde altid haft det bedst med ryggen mod en mur
angsten for det, der kom bag fra, bag på mig var mig ubevidst, men meget stor

jeg havde båret krigen inden i mig, inde i egen krop og sjæl
muren var bygget af en massiv fortrængningsevne i en indvendig krigszone
muren var nyttig dengang, den blev bygget og den bestod, jeg takkede for den
det var livsfarligt at kigge over muren, for slet ikke at nævne, at nedbryde den dengang

jeg er absolut ikke ked af, at jeg sov tornerosesøvn

uanset senere kampes hede i voksenlivet var det langt at foretrække,
ja nærmest en velsignelse
i forhold til som Helmut, at have befundet sig bevidst som deltager, midt i overmåde ulige kamp

jeg levede i èt med tapetet dengang, under bordet
blev taget ud i ny og næ, jeg var langt fra fej af den grund
jeg var opmærksom, var klog, mæglede, var lynafleder, kunne oftest se optræk i tide

jeg var en sød smilende lillepige, der satte sig på skødet af far
som jeg var så rystende bange for, så jeg ikke huskede ham
fra tiden før hans død, andet end som en trussel, som en sprængfarlig bombe

det var det du så Regina, med dine små øjne, da du klandrede mig for, at være fars kæledægge
som du blev jaloux på mig for

jeg huskede ikke. at jeg sad på skødet af far, det blev jeg fortalt mange år efter

fantastisk, Regina
det var som om vi levede i hver sin virkelighed
8 års liv og oceaner imellem

hvornår var det, du flyttede nordpå ? var det ikke før de værste åbne konfrontationer ?
det var før Helmut blev syg, du så ham ikke gå til
har du nogen sinde flyttet dig, fra den lille 8 års pige ?

er du i kontakt med hende? får hun lov at næres og udvikles ?

hvor ville jeg glæde mig til, hvis du fortalte mig eller skrev til mig, om din side af virkeligheden,
engang - uden anklager, så vi forløses i dette liv

-----O-----

"Det var en farlig bjørn jeg skulle kysse."

jeg huskede pludselig et postkort, jeg havde liggende fra Roberts tid

jeg var stadig fascineret af billedet, et norsk eventyrkort, en hemmelig urkraft i det

grotesk som jeg havde skrevet

".. excuse me sweetie, for being so thick, fat and impossible....." .

en lille bitte alfepige med langt gyldent hår

der ville kysse en meget stor og meget farlig bjørn

blev bjørnen midlertidigt blød, eller så det bare ud som om ?

var det Robert, hun skulle kysse, som første skridt, til at lære sin far og sin angst at kende ?

-----O-----

Jeg var begyndt at vågne

til en form for vågnende drømmebevidsthed

efter fars død i 69

kort efter udbruddet af Helmut's sygdom i puberteten

vi holdt øjensynligt vores konfirmation sammen, Helmut og jeg, kort inden fars død,
skidt med at Helmut var syg

konfirmationen gik min opmærksomhed forbi, jeg huskede intet

jo ...

der var noget med en hvid kjole, min mor havde syet den, var det lagenlærred ?
ubehaget, følelsen af grimhed, være billig, skammen, det var det eneste jeg huskede

jo, hun var kreativ, min mor, hun priste sig af, at kunne få en Pfennig til at nå rigtig langt

jeg huskede også, at jeg indimellem fik lov, at låne Karins tøj
hun havde så meget fra sin læretid i modekælderen

*blev hun presset til det, af dig mor
fik hun ikke lov til bare at være*

*hvorfor gjorde hun det, hvorfor tog hun livet af sig selv
var det også noget med den skyld og skam*

*fik hun heller ikke lov at gå ud, uden at tage Helmut med
blev hun tvunget til at låne mig noget, tvunget til at snakke med mig*

jeg husker hende ikke, ikke andet end som en medskygge
jeg troede, jeg var lige ved at lære hende at kende
at vi kunne være nyopdagede søstre, da hun hængte sig
pludselig - efter to forgæves forsøg på overdosis

jeg havde jo ingen voksenbevidsthed
erindringerne fra den tid var svage, forbudte, der blev ikke snakket om noget

vi skulle videre
hvorhen, hvad var målet ?

andet end at se ud, som om alt var vel
jo, det havde jeg fattet rigtigt nok

mor og far sidder i os alle på en eller anden måde
til vi indtager vores egen plads, det vidste jeg i dag

jeg passede på dem alle sammen, på min egen måde, også på mor
værnede om hendes hemmeligheder
undgik konflikter, undgik opmærksomhed

det troede jeg selv, men der var noget med Karin, det glippede,
var jeg en belastning for hende, var jeg skyld
det sad i mig i mange år videre

*jeg bliver så tung om hjertet mor, maven går i stå,
jeg sidder her bag skærmen, skriver vores tunge historie,
giver det overhovedet nogen mening for nogen
er det ikke overhalet forlængst*

*jeg ville så gerne, at det gør nytte, mor, at det kan hjælpe nogen
til at tale sammen,
tale med nogen,
nå frem, lidt hurtigere, lidt nemmere, end vi gjorde
til at forstå, det jeg havde været så længe, om at leve, om at lære, for at forstå*

kap 3.

Friheden til at være den jeg er

lære det i eget tempo, på egne ben
en hånd her og der
et ekstra øre, en skulder, et sæt ekstra øjne her og der

det kunne have lunet undervejs, det kunne have gjort vejen lidt lettere

friheden til at leve, træne egne ben, afprøve egne veje
lære det i eget tempo, på egne ben, i eget tempo

det var fundamentalt, eksistentielt for mig
tilliden, afprøvningen, afgrænsningen af mig selv

det var det jeg havde manglet hjemmefra
det var det allermest afgørende for mig

for at jeg kunne heles indefra
for at kunne lære at mærke, tage vare på mig selv
blive hel, blive mig selv, være fri

en livsrejse, i eget tempo

det var glæden ved freden, ved friheden,
som jeg havde følt trang til, at skrive om under udsendelsen

glæden ved at arbejde for friheden, ved at se den udfolde sig for mig
skridt for skridt

det tog mig samme 20 år,
at være meget tæt på eget inderste murfald
som der nu er gået, fra Berlin murens fald til i dag

jeg var ene om at bryde muren ned,
trods meget gode veninder, som holdt ud meget længe

jeg var oppe imod udefra kommende tvivl om muren var noget jeg bildte mig ind
det kunne jo ikke ses udefra

"Livet går jo videre"
Ja, selvfølgelig, det vidste jeg godt

"Vi har jo alle problemer" genlød det fra mine omgivelser, det havde jeg hørt før

jeg troede et øjeblik at jeg brød den sociale arv
ikke ved at tage over grænsen, ikke ved at tage uddannelsen
ved at vælge livet til, ved at opleve, erkende
ved at forholde mig til, ved at vælge at gå fra dette synligt destruktive forhold

men mit eget liv var langt fra at være mit eget endnu, dengang
jeg havde taget det første endnu meget usikre skridt
en første afgørende beslutning ud i det endnu uvisse

ville det vise sig at være rigtigt eller forkert
var jeg egnet til et liv i frihed, et liv i fred, var jeg klædt på til det

klædt på til hane og høne kampe ude i livet
hvor vi går og står

var jeg klædt på til konstruktiv kærlighed

den indre "påklædning" / behovet for beskyttelse
kom i takt med erkendelsen af, at der var dybt vand forude

nyt farvand, blandt mennesker, der ikke forstod omfanget af, hvad jeg var oppe imod
traumerne kunne ikke ses på mig, min rygsæk kunne ikke ses på mig

selv storesøster, Regina, med den perfekte facade
lukkede effektivt af for den uønskede side af virkeligheden
den var for barsk for hende at tage ind, at forholde sig til

hun havde jo egne kampe, egne rammer at holde sammen på
hun holdt skansen i mange år, hun overlevede på løgne
indtil facaden brød sammen

jeg var alene nu
jeg skulle leve, fungere og navigere
for første gang, tro mod mig selv, i eget liv

Behovet for læring

psykologhjælp var vanskeligt
*"Der må højst gå et år fra en begivenhed, der udløser psykologhjælp, til man søger om den,
det ved du jo som socialrådgiver" "psykiater kan jeg henvise dig til, med den familie du har",
"men du klarer dig jo fint"*

"jo tak "

det var med at komme ud, når talen faldt på psykiatrien, det var ikke lige min kop te

lag på lag åbenbarede sig for mig, langsomt, over årene der gik

nedbrydende overbevisninger, ubevidste fortrængninger
jeg ikke endnu havde tilstrækkelig kendskab til

jo, der er så afgjort en mening med at beskæftige sig med tankernes kraft

disse indre overbevisninger, vi knap nok mærker i det daglige
andet end i ryggen, i maven, i ...

disse indvendige mure, vi har i os, i samfundet, nationaliteter imellem
i større eller mindre grad

vi mærker dem først dèr, hvor vi støder ind i vrede, i angst, i depression
eller andre mere kropslige forhindringer, barrierer med os selv eller andre
mobning, skilsmisse, et glas vin for meget, eller vægten der stiger

jo, det er fundamentalt vigtigt, vi får øjnene op for
og opdager de tanker, overbevisninger og irrationelle fortrængninger i os selv
for at vi kan slutte fred med os selv, i os selv, hver især og med hinanden
for at vi kan slutte ægte fred i verden

"Har vi ægte fred i sindet, så får vi den også fysisk i og omkring os"

jeg tænkte højt
det hviler på dyb universel indsigt
ikke nemt at forstå, omsætte i hverdagslivet
bare sådan lige

jeg skrev systematisk ned, hver gang jeg stødte på en uhensigtsmæssig overbevisning
formulerede dens modsætning

i første omgang provokerende, surrealistisk at se på
men jeg gjorde det, mekanisk, igen og igen
jeg troede ikke på det i starten
det var alt for fjernt fra min virkelighed i 89

og alligevel var det en tanke, der var blevet sået i mig, der arbejdede i mig, der med tiden bar frugt
det var det, jeg ville vise i min bog, at jeg i dag kan sige, at jeg har oplevet det på egen krop
at det virkede, med tiden, at jeg troede på tankens kraft i dag

at det tiltagende formede sig i mig, som en basal tillid
efterhånden som jeg kom frem

tilbage i slutningen af 1985

jeg var 30 år, med et barn på 5
jeg var "fri",
mit eget liv, min egen rejse, som voksen var først lige begyndt

hvem var jeg
hvordan angribe mit voksne frigivne liv

et liv uden opofrelse, uden konstant krig
uden fare for overgreb, uden bekymring, uden alarmberedskab, "uden livsopgave"

*havde jeg nogen egen eksistensberettigelse
bare for mig selv og for mit ene barn*

hvor og hvad skulle jeg gøre af mig selv

jeg mærkede, at jeg ikke var i tilstrækkelig kontakt endnu
hvordan tage livet i egen hånd
?

det var som om jeg var så klog og så tom, inden i
så inderligt ubeskyttet, ubehjælpelig udadtil

som et lille rå, der lige er født
usikker på sine lange tynde ben

og så alligevel

jeg fungerede
nærmest snublende
skridt for skridt

jeg huskede at jeg faldt meget i den periode
jeg faldt jævnlige pladask forover på maven
som om mit hoved var forud for min krop

jeg havde ingen ord for hvad jeg var i
benene skulle trænes, røen beskyttes, før ulven kom
til den var i stand til, at beskytte sig selv

det var min virkelighed i 1985
da jeg tog de første skridt til at forlade mit barns far

tiden gik ud i et, når jeg tænkte tilbage på de første skridt

jeg slap ud af huset med barnet
fik huset solgt, boede midlertidigt hos veninde
fordi der ville han ikke kunne lide at komme

der gik 5 års samliv,
og 4 år frem og tilbage med egne forsøg på at styre samkvem
en eftermiddag hver 3. uge, en enkelt overnatning, når han var klar i hovedet

4 hårde år, før jeg var klar til næste skridt
det endelige samkvemsstop var i 89

igen valget mellem pest og kolera

beskytte barnet, beskytte farens rolle som far, når han var i stand til at være det
beskytte barnets krav på en kontakt med sin far

der kom gevaldige efterdønninger, panik, trusler, fuldemands galskab, galimatias
massevis af krævende balancerings på hårfin tråd, det var det fra første til sidste færd

han var ikke blevet mindre utilregnelig, efter at være blevet forladt til ingenting
han fik aldrig arbejde igen
igen hvad var rigtig, hvad var forkert

instinktet fra dag til dag måtte hjælpe til undervejs
mens nyt arbejde, ny bolig, ny pasning
geografisk centralt beliggende, med langtidssikret skole
Rudolf-Steiner Skole, med indbygget følelse af tryghed blev rigget til

det sås efterhånden på ham, at han var en syg mand
det var tydeligt, at han blev værre og værre
at han var "ligeglad" med at overnatte i rendestenen

jeg led med ham og kunne dog intet gøre for ham
jeg var nødt til at beskytte mit barn
var nødt til at skære igennem, tage næste skridt
for at undgå ubodelig skade på barnet

jeg havde registreret alt undervejs
jeg præsenterede mine ubehjælpssomme optegninger for rådgiveren ved statsamtet
der var ikke meget hjælp at hente, de var så kloge på mine vegne
overvåget samkvem var deres rutinemæssige forslag i den slags situationer
der var ikke grund til, at lægge særlig vægt på mine ord, syntes de at mene

jeg måtte jo ikke selv være helt "appelsinfri"
når jeg havde levet med ham og haft barns samkvem med ham så mange år

det havde de for så vidt ret i, og dog :

jeg var bange, jeg var alene i verden,
bange for at han ville følge efter mig, bange for fremtidigt samkvem

bekymret for mit barns reaktion, hendes ve og vel
bange for fremtiden
bange for fremtidige mænd
bange for at få flere børn
bange for tomheden

havde de bare sagt:

*vi kan se, at du har været meget igennem
en lang udviklingsproces
det er flot at du er nået frem til at have sagt fra
men du er langt fra færdig endnu, vi vil gerne hjælpe dig*

*det er svært at stoppe samkvem helt efter flere år
men vi stopper det nu i en periode, ser tiden an, arbejder sammen*

det ville jeg have forstået
i stedet blev jeg såkaldt professionelt kritisk analyseret, vurderet
det oplevedes som en slags klientgørelse, umyndiggørelse
en offentlig skalten og valten hen over mit hoved
uden hensyn til at alt var afprøvet fra min side
mine anstrengelser, mit arbejde havde ingen betydning

Nøgle erfaring: hjælpesystemet var ikke gearet til min slags

jeg vidste, at det var farligt at blive
om de forstod det eller ej, når han kom under pres

jeg vidste, at barnet ville komme under pres, når han var under pres

flugten langt længere nordpå blev planlagt i smug
ansøgningen om arbejdet på Grønland, i ørnenes by
det var ørnesymbolet, de udbredte vinger i byvåbnet, der løftede mit mod

jeg fik det
Gud ske tak og lov.....!!!
..... for den udvej

jeg så, jeg søgte, jeg fik og tog
jeg gik fra et godt fast arbejde for 2. gang, uden at kunne forklare

Grønland kunne tage toppen af angsten, give afstand, give ro på, 2 år frem

angsten var ikke helt væk
ville han følge efter os i sin vrede, i sorg, i frustration
ville han nå at opdage det, før vi var rejst

jeg vidste godt, at Grønland som socialrådgiver ikke var paradys på jorden, slet ikke med barn
jeg vidste det kunne blive nødvendigt, at kunne vende hjem igen
jeg sikrede mig, som jeg kunne, til livet deroppe med barnet
til den ikke virkeligt synlige mulighed, for at kunne vende hjem igen

stearinlys, uldgarn i alle former og farver
samtlige Silas og Jerutte bøger og lignende

jeg sikrede mig med tidsbegrænset fremleje af huset, en nødudgang hjem

det var nødvendigt for at føle mig halvvejs tryk ved at tage barnet med derop i min situation

pludselig var vi væk, han fik et brev ind ad døren, om at jeg var rejst
med udførlig begrundelse hvorfor, med ønsket om det bedste for ham,
med råd om at prøve at tackle hans egne problemer
og at han ikke ville se os igen, hvis ikke han fik skovlen under sit alkoholproblem

jeg var blevet modigere med årene
skridt for skridt
det var startet med instinktiv overlevelse
det allersidste nødværges velsignede mod

den ene kamp, sten, tog den anden med sig
sejr på sejr

ja, jeg havde noget med mure, kampe og sten, store kampesten
jeg var parat til at kæmpe for livet nu - med åben pande

jeg havde lært, at jeg måtte klare mig selv
jeg fungerede i virkeligheden bedst i en overlevelses situation, når der var noget at se til

fuld adrenalin på og fremad
så længe det gik fremad - den rigtige vej -
det var essentielt for mig

min baggrund, min psykiske tilstand, min udvikling, min konstitution
hjælpesystemet var ikke gearet til min slags

bomstærk og uendelig skrøbelig, på én og samme gang
udefra set irrationel, og dog, indefra set i en vedholdende reflektiv, skridt for skridt, lag på lag proces

jeg havde jo snakket med lægen om hjælp fra start
i grunden klarede jeg det jo, sådan set, også meget godt, som han sagde

jeg kom igennem
Grønland blev en stærk og pragtfuld oplevelse for os begge to
lyset, vidderne, fjeldene, sejlture, kaffemikker

jeg fik afstand til Robert
jeg fik ro og glæde på barnet og på mig selv
jeg fik afstand til hele familien på én og samme gang

her var de første store sejre at høste, trods store udfordringer undervejs
trods det, at det kostede det ene og det andet ellers gode arbejde
og mulighed for ro og rodfæstelse lokalt og arbejdsmæssigt undervejs

jo
jeg kunne rigtignok godt have ønsket mig en hjælp
et kvalificeret øje og hånd udefra, på egne præmisser, stabilitet, tryghed

efter "hjælp til selvhjælp" princippet, i eget tempo
på træning af egne, selvstændige ben

var der nogen, der var kvalificeret nok, dengang
?

var der nogen, der havde øje for, hvor meget det i grunden betød, at være der, hvor den hjælpsøgende er

at vejlede og slippe, at følges ad, og samtidig kunne se længere frem
åbenhed for at tage fejl begge veje, drage ved lære begge veje
følges ad i fællesskab, gensidig respekt, ydmyghed, gensidig udvikling af indsigt og hjælp
hjælp som proceshjælp

Tomheden i mig
uduelig, utilstrækkelig, anderledes, forkert
vendte, trods sejre, jævnligt tilbage

jeg vidste ikke i starten
hvor og hvordan jeg skulle starte med at skulle fylde tomheden
fylde hullet op bag ofringsgenet ud

jeg ville gerne have haft objektiv observation, et følgeskab i samkvemstiden
for måske at kunne have sparet lidt på krudtet undervejs, få noget hjælp, også til ham, som far

min situation var for alsidigt sårbar
jeg var ikke i stand til at tage imod en hjælp. der ikke var i samklang med min inderste angst
min inderste oparbejdede erfaring på eget liv, eget sind gennem mange år, måske endda mange liv

de ramte ved siden af mig, de misforstod

det var som om deres hjælp bestod i valget mellem at klare sig selv eller overgive styringen til dem

det var jo ikke tillid, jeg havde mest af
så jeg valgte ingenting, hellere end at miste mig selv

den begyndende afgørende kontakt til mig selv, mine egne vurderinger,
den begyndende tillid til egne erfaringer

det varen mangeårig læreproces
at lære tålmodighed med mig selv, som med andre
at lære at passe på mig selv som mor og som ansvarlig for mit barn

det måtte jeg da "for helvede" kunne finde ud af
kom min indre stemme igen og igen
når jeg nakkede mig selv for min utilstrækkelighed, min uduelighed

hvordan kunne man fungere som, og føle sig som, en god socialrådgiver
og så ikke engang kunne klare, at tage vare på sig selv og sit barn

den ene side i mig mærkede, at der var alvor i det jeg var oppe imod

den anden side af mig rystede på hovedet, foragtede min svaghed, min inkonsekvens, min uvidenhed

min usikkerhed, min nervøsitet for at træde ved siden af blev tydelig
arbejdsskift, der skulle forklares, gjorde ikke udgangspunktet lettere
usikkerheden for ikke at blive accepteret, blive stødt ud af arbejdsmarkedet
min mangel på gennemslagskraft, struktur i eget liv

ikke nok med det, jeg var begyndt regulært at "æde mig til noget indeni"
at æde mig til noget uden om, noget beskyttelse, socialt, også mod mænd

vægten var steget tydelig og mærkbar
selvom det dulmede, det gav en dejlig lun følelse af trøst og tryghed
en følelse af at være god ved mig selv, når livet var svært at leve op til

jeg blev efterhånden for nem at slå ud, selv bilen skred konstant, ved mindste glatte føre
jeg havde tendens til opløsning ved mindste modstand

udfordringer med samkvemmet, finde egen balance i det hele
være en god mor, være en god socialrådgiver
hele processen var hård ved mig, uden at kunne stå ved det udadtil

følelsen af håbløshed, følelsen af afmagt
følelsen af mangel på værd, selvforagt var gennemgående
trods opmuntrende sejre her og der

hvor var min eksistensberettigelse
var mit indres spørgsmål til mig selv
når jeg nu lod nu mit barns far "sejle i sin egen sø"
kunne jeg træde ud af offerrollen, af hjælpersyndromet, bare sådan, med et fingerknips
vejen til frihed indeni var svær at finde, at følge
jeg måtte da for helvede kunne finde ud af den smule

jeg burde være glad, den sociale arvs onde cirkel havde jeg jo for alvor brudt
var der noget jeg havde overset
?
jeg vendte vreden indad

Eksistentiel tomhed

var det sådan de havde det, de østtyskere, der sad tilbage som taberne
efter at være vokset op med et livsvarigt "kald"
pludselig i meningsløs arbejdsløshed på et eksistensminimum, udgrænset fra udviklingen
i forsøg på at samle resterne af tryghed omkring sig
ved at rotte sig sammen i deres eget skæve fællesskab mod enhver forandring

var der en overset faktor tryghed
der havde siddet i en overskuelig, uanset undertrykkende, ramme

i et jerngreb under et jerntæppe, der ikke tillod selvstændig tænken
i bytte for en beskyttende ramme af "tryghed", en forudsigelighed fra vugge til grav
på en måde, der hindrede dem i at mærke, se, reagere, erfare eget liv på egen hånd

måske mærkede de slet ikke jerngrebet dengang
eller ufriheden stod ikke i forhold til det tab af tryghed, der nu tog magten over dem
i en grad, så de søgte ly i nye fremmedfjendske fællesskaber
nye tilhørsforhold tilbage i nazismen, nogen at forstå, blive forstået af, være fælles med, om samme vilkår

nazismens evne til at forenkle livet
en enkelt skelnen mellem sort og hvidt
mellem god og ond, mellem rigtig og forkert

livet er lettere med hurtige, enkle løsninger
ikke mindst når man har enkle løsninger at stå sammen om

hvad er der ellers at stå sammen om, som efterladt i en region, der er ved at være tabt bag af en vogn
der har en hastighed, som man absolut ingen mulighed kan se for at kunne følge med i
ingen mulighed har for at overskue, ingen hjælp at hente

det er ikke nemt, uanset hvor eller hvordan, vi bliver hægtet af vognen
når vi ikke har den nødvendige indsigt, hjælp eller redskaber
til at udvikle færdigheder, der kan hjælpe os på vej
til at finde nye farbare udveje,
før de destruktive kræfter overtager, øger vanskelighederne

forebyggelse kaldte man det i gamle dage

Udskilt fra normen

jeg var heldig, trods alt
jeg var udstyret med en vilje, en drivkraft
i et samfund med muligheder

trods begyndende arbejdsløshed efter opholdet på Grønland

jeg lykkedes med et godt arbejde, igen
jeg trivedes, jeg blev rost, holdt af for mit væsen, min arbejdsomhed, min jordforbundethed
de huskede mig fra sidste gang, for år tilbage, forholdsvist nyuddannet
lykken var lige om hjørnet igen, en kommende ny fast stilling

evne til selvstændig analytisk tænkning,
trods mangeårig mangel og oplæring i at bruge denne evne til at tænke, endsige mærke, mig selv
for slet ikke at tale om at træffe beslutninger, at handle på - i eget liv –

men trænet var jeg - til fingerspidserne deri
jeg havde valgt en uddannelse, i et fag der så afgjort også hjalp mig selv på vejen

trods udskillelse fra normen, trods perioders mangel på forståelse omkring mig
så vidste jeg indeni, at jeg kunne noget andre ikke kunne

at jeg var forud for min tid indlevels-, forståelses-, procesmæssigt
og samtidig bagud på andre måder, socialt

jeg manglede noget i forhold til de andre
det var som om jeg ikke kunne håndtere varmen af de ”gryder jeg satte over”

jeg kom i klemme i de grøfter eller sprækker, der var at finde, hvor jeg kom frem

jeg forstod mig efterhånden på, at stå op for min sag
ikke mindst hvad angår vigtigheden af og helingen i at blive mødt lige præcis dér, hvor man er,
og ikke hvor vi vil have et menneske hen
vigtigheden af at gå i proces med det menneske, man vil motivere til at bevæge sig fysisk eller psykisk

vigtigheden af respekt, af ydmyghed, af indsigt
vigtigheden af accept af og kendskab til egne intentioner, egne og modpartens både styrker og svagheder
og så alligevel ...

jeg havde fået nyt og godt arbejde, gode kolleger
nyt arbejde i et godt arbejdsklima, jeg nåede at smage på hvor jeg ville hen
det skulle nok komme nu

da jeg pludselig blev kastet tilbage
- et andet vikariat – en anden gruppe - mens den ventede faste stilling blev fri

tonen her var en helt anden
tonerne var hærdede grupperne imellem

jeg var for nem, for nem at fange
som skabt til at komme i klemme
mellem en udpræget HK-gruppe og en soc.rådg. gruppe

det forkerte sted på det forkerte ben
tilbage igen
ville ikke blande mig i andres konflikter, forstod begge sider
og stod alligevel midt i konfrontationer, oprør, uheldige episoder mellem grupperne
der landede på mig

mobning tog fart, alsidigt, uhåndteret nid og frustration,
et fælles underskud, en fælles udfordring i hele gruppen, i hele forvaltningen,
en fælles udfordring, mellem meget forskellige grupper

uheldige omstændigheder gav mig et problem, jeg siden måtte løse, med mig selv,
for mit vedkommende, massiv stressreaktion, forurettelse, vrede, afmagt

vi havde alle andel i problemet,
et arbejdsmiljøproblem, so også forvaltningen måtte løse med sig selv,

en større uro, omstrukturering, central styring
en ledelsesmæssig fadæse

mit møde med psykiatriens "creme de la creme"

jeg tog for første gang initiativ til en offentlig terapi i psykiatrien, en gruppeterapi
de skulle være dygtige, der var ikke plads til en individuel terapi, før om et år eller to, hvis jeg var heldig
jeg måtte tage det der var, der var ingen garanti for noget overhovedet
jeg skulle igennem benhårde samtaler hen over tre måneder
for i det hele taget at få lov at starte i gruppeterapien, efter længere tids ventetid på svar

nu måtte jeg have skovlen under min egen andel, jeg kunne ikke vente på, at miste arbejdet
jeg måtte tage hvad jeg kunne få, selvom det var torsdag eftermiddag, midt i vores ekspeditionstid,
til mest mulig besvær for de utilfredse kolleger

alt imens mit barns konfirmationen skulle søsættes
i "pomp og pragt"

alt imens Robert skulle tackles, alt imens min svigerinde døde, alt imens ophavsfamilien sejlede
jeg var tilbage, i alt det gamle, i overlevelsesgear

gruppeterapiens stålhårde konfrontationskurs tog resten af mig
meningsløse mure af mangel på kommunikationen tårnede sig op mellem de enkelte deltagere
alt imens gruppeledernes taktik syntes at bestå af, at "lade stå til"

ingen kontakt, andet end for én deltager, der truede med selvmord
jeg var tilbage i, at det var lige meget hvad jeg sagde
det var dem, der vidste, hvad vej klokken slog
dem der havde fod på, hvad der skulle ske, hvornår og hvordan

vi sad som en kreds handlingslammede klokkefår
i et kaos i selvsving, uden mål, uden evaluering

skulle det være rationel, højt besunget kvalificeret hjælp
?

alt imens arbejdet tiltagende vaklede
min ydmyghed for opgaven blev taget som svaghed
en ydmyghed jeg så som styrke og nødvendighed i arbejdet såvel som privat

det var jeg nødt til at holde fast på, stå op for
det kunne jeg ikke give køb på
det var den måde, jeg selv gerne ville mødes på

jeg kunne ikke sælge mig selv til automatiseret samlebandsarbejde
til enkle løsninger i hurtige bokse

det var som om alt hvad jeg sagde og gjorde blev misforstået, fejltolket

den nye gruppe havde en helt anden toneart
præget af indsnævret kassetænkning
præget af de nye kollegers egne konflikter med sig selv
med deres arbejdssituation, egne drømme, ambitioners forhindringer
der blev ikke tid og overskud til at tage vare på

brændet faldt fra alle sider
konfirmationen var det eneste der holdt
det blev smukt, værdigt, farmand holdt sig pænt
konfirmanden var glad

min vrede blev lagt ude i lageret
papir og kuglepenne i massevis fløj fra hylderne
endte med at bunkes hos mig derhjemme
vreden skulle ud et sted, den var irrationel ad helvede til
der var kamera på, det havde vi fået at vide
jeg blev demonstrativt ved
et spinkelt irrationelt håb vel, om at nogen ville snakke med mig
om mobningen, om det, der foregik bag lukkede døre

jo, snakke gjorde de, nogle af dem, men det var bag min ryg,
emsige kolleger mente, at jeg nok også havde taget de diktafoner, der forsvandt flere af i den tid

det anede jeg intet om
det var de forkerte, der kontaktede mig, med de forkerte ord

vreden fandt destruktiv, håbløst irrationel udvej
det var soleklart

vreden over mobningen
vreden over idiotterapien
vreden over livet

vreden over ledelsens blindhed
ledelsens inkompetence, hvad angår medarbejderpleje, mobning og arbejdsmiljø

vreden over mig selv, min reaktion
jeg kunne intet andet gøre dengang
jeg havde ingen ord, som svarede til noget man ønskede eller orkede at høre

mobningen var ikke alment kendt som arbejdspladsfænomen dengang
jeg havde ingen konstruktivt overskud tilbage

det var bare den fastansættelse, jeg havde holdt ud for
fastansættelsen i den anden gruppe var lige for, jeg manglede kun een måned
men den røg, de tog en nyuddannet i stedet for mig

skylden, skammen, pletten, den fulgte med mig
så sikker og håndfast som amen i kirken

ingen mulighed for evaluering, selv efter forsøg flere år senere

den korte version.....

jeg slap ud i arbejdsløshed, sygemelding, langvarig denne gang

jeg slap ud af mødet med psykiatriens "creme de la creme" anno 1995 med skindet på næsen

jeg havde holdt ud i et år, med kostbare veninders ørers hjælp

det var sidste øjeblik, jeg stoppede, før vreden ville have taget overhånd

en professionel vurdering af mig, som professionelt observeret klokkefår

i et absurd gruppeterapiforløb, hvor trussel om selvmord var eneste kontaktmulighed

jeg anede ikke, at jeg ejede den vrede

det blev mig meget pludselig meget bevidst

det må jeg jo jeg takke dem for, at jeg kom i kontakt med

vrede er sorg, der ikke bliver mødt

Kalashnikov`en tænkte jeg på og afhuggede ben

det var mine associationer til mødet med den form for hjælp

der følte som umyndiggørende, ydmygende, retraumatiserende

jeg kunne pludselig se og forstå en mand pludselig skyde tilfældigt, vildt omkring sig

hans sidste mulighed for opmærksomhed

manifesteringen af hans behov for at blive hørt, blive set

illustration af hans afmagt, afløb for hans frustration

mord og selvmord

to siden af samme sag

min erfaring med vrede er helt klart, at det er sorg, afmagt, frustration

der ikke bliver mødt, ikke bliver taget hånd om

jeg blev professionelt kasseret for åben skærm

først af arbejdspladsen, så af terapien og så af kommunens hjælpesystem

jeg mistede veninder, kolleger

hvem kan forstå,

at jeg bare blev et symptom på et generelt problem

en inkompetent ledelse på arbejdsmiljø plan

at en af psykiatriens velrenommerede gruppeterapi

som jeg ikke så det opbyggelige i, virkede kontraindiceret, skadelig for mig

at kommunens hjælpesystem havde udviklet sig til meningsløst, forvansket kontrolstyring

generaliseret økonomisk styret automatbehandling

var det mig, der var dysfunktionel

?

var det dysfunktionelle systemer

?

hvem kan ventes at tro på, at jeg støder ind i er 3 dysfunktionelle systemer i rap

jeg var ikke længere villig til, at påtage mig andres problemer
jeg havde rigeligt at se til selv

jeg havde langt om langt søgt om hjælp
jeg erkendte samtlige mine svage sider, mine fuldt forståeligt svage sider
jeg kendte også min styrke, jeg var i fuld gang med at lære at stå ved min styrke

jeg blev umyndiggjort, kasseret, fundet for let
uden værdighed, uden ligeværdig evaluering
uden nogen nærmere samtale, uden nogen myndig indflydelse

3 afgørende myndigheder i træk
ja, det er svært at forstå

den krumme agurks erkendelse

min egen vej var startet i 30-års alderen
med at lægge mig en begyndelig overvægt til

det var et nødvendigt, ret hurtigt behov for beskyttelse mod mænd, mod mig selv
jeg så ikke mig selv som egnet til at indgå et forhold til en god, sund mand
det var udtryk for en indre erkendelse af, at jeg var kodet forkert
jeg ville ikke udsætte mit barn for endnu en mand, der svarede til mit daværende selvværd

jeg vidste, at jeg var i risiko for at tiltrække endnu en mand med traume / overgrebs problematikker
jeg vidste, at jeg ikke var fri af min egen andel

det var gennemtærsket, i alle rapporter om kvinder der elsker for meget
Robin Norwoods bøger, "Kvinder der elsker for meget" og "Breve fra kvinder der elsker for meget"
jeg fik aldrig læst dem. men de virkede i mig alligevel, konstaterede jeg, selv lidt forundret
ja, jeg er en mærkelig snegl

jeg vidste hvor indfiltret overgrebs- og misbrugsproblematikken lå indvævet i mit eget sind og skind
hvor meget lidelsen som sådan var vævet ind i min krop og sjæl
hvordan den lå i mine tanker, i mine inderste overbevisninger, mine bekymringer

langt længere end jeg dengang kunne drømme om

erkendelsen af selv at møde sig selv med samme tålmodighed, ydmyghed og respekt
som jeg ønskede, at give og modtage fra andre

erkendelsen af, at alt liv og omsorg stadig foregik udenfor mig selv

at selvkritikken og vreden stadig vendte indad
ubemærket, som et umærkeligt vedvarende sylespids giftigt spyd

det skulle mine kollegaers mobning lære mig
der er ikke nogen afsender uden en modtager

det betyder ikke, at vi ikke burde have kunnet hjælpes ad
til at afdække og snakke om problemet

vi var 6 i gruppen, hver især sit medansvar
som hhv. afsender, modtager og som passive tilhørere
ingen af parterne reagerede rationelt

jeg var eminent til at finde undskyldninger for alle andre end for mig selv
jeg så og jeg udstillede egne fejl, jeg nedgjorde mig selv, uden at mærke det
ubevidst internaliseret nedgøring af mig selv
det kunne jeg selv, lang tid før mobningen blev opfundet
før mobning blev udlevet på min velvilligt til rådighed stillede, forpinte ryg

*

jeg blev en erfaring rigere, i tilfælde af ny mobning

men den følgende kassering var langt værre
den havde jeg ingen løsning, ingen indflydelse på
alle forsøg på efterfølgende samtale afvistes

jeg bar på voksende indsigter, der ikke var nemme at bruge til noget
i en krop og sjæl, der ikke endnu forstod, at - og - hvordan jeg skulle nære og pleje tomrummet
bygge overskud op i egen krop og sjæl
ja endog bare mærke, hvem jeg var, hvor og hvordan jeg kunne begå mig selv

lære, møde nogen, der ville, der magtede
der bare tænkt på at møde mig, som og hvor jeg nu engang var

jeg skulle selv, inderst inde, konsekvent vedholdende
se og tro på styrken i at erkende svagheder
før jeg kunne møde det udefra

jeg så stadig jævnligt mig selv være dømt til at være anderledes
kronisk kompliceret, evigt kæmpende, evigt misforstået
håbløst sammensat, hvis ikke jeg fik markeret, manifesteret styrken i svagheden og svagheden i styrken

jeg havde alle tiders chance for et liv i frihed
jeg havde masser af indsigt
men jeg vidste ikke, hvordan jeg skulle bære mig ad med, at få et ben til jorden

*jeg glemte dig ikke, mor
jeg havde dig jo med i min bevidsthed,
og i rygsækken over grænsen, hele tiden*

hvordan går det dernede, hvad kan jeg gøre

jeg prøvede at finde meningen med livet
ikke mindst med eget liv, egne opgaver eget ansvar
jeg gjorde hvad jeg kunne

*jeg var jo ikke dum, mor !!!
selvom det så sådan ud*

og dog, der var områder, hvor jeg endnu var analfabet

reaktionsevnen for eksempel
jeg kunne ikke øve mig i hurtigere reaktionsevne
når der hele tiden kom nye kriser til, når jeg blev kasseret for at være ukurant

*"den krumme agurk"
hvor gør man af ukurante mennesker
hvis ikke man snakker med dem
?*

Kap. 4

Alt er såre godt

1998, jeg havde min gamle rystende mor med på sin første tur i en flyver til London
vores første ferietur sammen, nogensinde

glæden ved kunsten var levende i os begge
mærkeligt at stå her, et 1/4 århundrede efter jeg selv havde stået her som ung au pair i 72
vi stod her, samme sted, foran Turner, mor og datter, hhv. 43 og 78 år

Opgør, sporskifte

mit barn var på efterskole i år, hun havde godt af en pause fra sin mor
jeg var temmelig afkræftet de senere år, på kant med livet, på kant med egne kræfter over mange år
1989, og årene op til, havde været nogle, af mange, afgørende år i mit eget liv, i vores alle sammen's liv

der var gået hul på muren, nede i Berlin og indeni mig
det ene murbrud tog det andet med sig

1985, jeg slap ud af huset med barnet
der kom gevaldige efterdønninger, panik, trusler på livet
hvor var jeg lille og bange dengang

voksen og modig med tiden, da vi skrev 1998, da vi stod i London sammen

13 år efter opvågning, efter første mønsterbrud i huset ude på landet
8 år efter den afgørende tur til Grønland
6 år efter hjemkomsten
3 år efter mobningen, kasseringen i Horsens
2 år efter et eksistentielt opgør med min mor i påsken 96
hen mod slutningen af et eksistentielt opgør med kommunen om fremtidigt arbejdsliv

*

Helmut var nu langt om længe blevet langtidsanbragt
ualmindeligt heldig, efter et år på sygehuset, tolereret på en rimelig institution

jeg havde lovet at tage mig af min mor, når hun gik med til anbringelsen
jeg var klar over, at min mor ville stå med et hul så stort som Himalaya

det var endegyldig fortabelse, der var på spil
der skulle uanstændig meget pres til dengang
det var nu eller aldrig, at hammerboret skulle sættes ind

det handlede om overlevelse
for alle parter

jeg var nødt til at skære igennem
det var næste absolut nødvendige skridt

..... maj 96

vi havde siddet omkring det store ovale bord, som vi plejede
det var i påsken 1996
hyacinther, påskeliljer, forsythier, vintergækker, masser af blomster,
påskeæg, flødelagkage på bordet, den traditionelle æggelikør
Reginas hjemmebagte boller med dansk Lurpak smør
Jo, der manglede ikke noget

der var stil over det sådan en dag
børnenes påskeæg og påskeharer var klar til at skulle findes i haven

Helmut var, som han plejede, oprevet over et eller andet, eller ingenting
han stod, som han gjorde så tit, truende, stolen løftet over mit hovede

jeg var altid urolig, nervøs, når han sad ved siden af mig
hvem ville sidde ved siden af ham, så tæt på, andet end mig

mit barn, var hun virkelig blevet 16 år, sad passende nok på den anden side af bordet
mellem pigerne, Mogens og Reginas piger og Holgers stedbørn

han ville have mig med ud til vasken i badeværelset, hovedet presset under hanen, døbe mig, i Jesu navn

"JJEEEEUSSSS CHRRRISTUSSSS !!!"

ordene klang metallisk rå, rungende med eftersmæld i luften

han ville rense mig, jeg kendte rutinen ... og så alligevel
jeg tålte det ikke mere, sindssygen
jeg var 41 år, han var 42
der var musestille omkring bordet
jo, her var rigtignok et gevaldigt hælespor endnu
en blind vinkel, jeg endnu ikke havde været klar til, hverken at se eller reagere på

kroppen var træt, når jeg var i Flensborg
jeg var træt, både før og efter en sådan tur
hvad skulle jeg gøre, det var jo Helmut, som han plejer
det var synd for ham, han var min elskede bror
han var den der led mest
og så alligevel.....

jo, indimellem hadede jeg min mor, min bror, hadede livet

det gør man ikke, det vidste jeg godt

det skete jo også kun sjældent nu, jeg forstod dem jo, begge to

min forståelse var kilometerlang
det var som om den kunne nå jorden rundt og hjem igen

men den havde ikke nået mig selv
- endnu –
i vågen bevidsthed
trods mine 41 leveår

jooo, presset det var jeg
jeg havde i grunden mange gange tænkt på, at tage livet af ham, for hans egen skyld
tage hele familien og mig selv med, for at skåne os alle for mere lidelse

det strandede hver gang på den konkrete mulighed for planlægning
hos hvem skulle jeg starte og holde, hvem kunne jeg efterlade til resterne

hvordan skulle jeg gøre det, uden at nogen nåede at opdage det
- uden at nogen led – et sekund mere end nødvendigt
hvordan kunne jeg gøre det, uden at blive opdaget, før jeg også selv var væk

jeg kunne ikke bare tage livet af mig selv
- efterlade dem alle –
til sig selv

det var kun en tanke
det var ikke noget man delte med nogen
men indrømmet, tanken havde været der et par gange
i mit indre
jeg kunne ikke mere

" Tilgiv mig deroppe !!!"

jeg skyndte mig at sende en formildende bøn op

jeg vidste jo godt
jeg troede tidligt på reinkarnation
vi vælger selv vores liv, vores udfordringer
vi vælger selv vores forældre, hvad og hvor meget vi vil eller har brug for at lære

jeg var en stærk sjæl
jeg må have regnet med at jeg kunne klare det

jeg havde mange gange prøvet at tage konflikten op med min mor
men hvad gør man med en hjælpeløs mor, i en hjælpeløs situation

joooo, mit skyhøje blodtryk, det havde sine årsager
der var ikke nogen medicin, der kunne det løse for mig, det vidste jeg

her var næste afgørende skridt for mig
i min lære, i min opvågnings proces
det var på høje tid at sige fra

.....

Det var Mogens, Reginas mand, der bar mine øjne dengang, min svoger

han skrev på egne vegne et brev til min mor
om at han holdt meget af hende, men ikke kunne tåle at komme mere,
om at han ikke kunne svare for sig selv, hvad han kunne finde på
hvis han oplevede, at Helmut gik ét skridt længere
om at han ikke kunne holde til, at være vidne mere, til at hele familien, alle børn bare så på

denne dejlige, voksne, sindige, vestjyske lærermand, som selv havde siddet med ved bordet i 20 år
nu hjemme fra 5 arbejdsår i Afrika, forandret, udfordret, nye, friske øjne

"Han var også for sensitiv"
havde min mor affærdiget ham med så tit, kort og kontant

*"Han vidste ikke hvad det handlede om !
Han skulle kun holde det ud et par timer 2-3 gange om året. Vi andre holdt til det hele tiden."*

men det var for sent, det lod sig ikke gøre mere,
lavinen rullede
jeg vågnede op - også her

det er meget almindeligt, at vi vågner op stykvis
først i det ydre
vi ser os selv på andre
så lidt nærmere

arbejdspladsen, venner
og til sidst den nærmeste familie
hvad vi udsætter os selv eller vores nærmeste for

jeg vidste det jo godt
- indeni –
at det her var galimatias

jeg var så vant til det, det foregik bevidstløs
jeg mærkede det ikke mere, kun kroppen mærkede det
den var jeg ikke afgørende i kontakt med endnu

mit barn vidste, at Helmut var alvorligt syg
Ernst var der ikke den dag

jeg lod mig modstræbende true af Helmut
omkring hele bordet, igennem hele huset, ud på badeværelset, under vasken
mærkeligt fjernt, mærkeligt surrealistisk at tænke på i dag
at jeg havde ladet det ske helt op til en alder af knap 41 år

fungerende socialrådgiver og trods alt kompetent og omsorgsfuld mor til en nu 16-årig pige
og så alligevel, pludselig var jeg meget nærværende
jo, jeg var tilbage i lillepigerollen, i puberteten, når jeg gik ind over dørtærsklen derhjemme
jeg var aldrig kommet ud over puberteten derhjemme

jeg var den lille, den forurettede
- af mor – af livet

svigtet, overset, forladt af alle
inklusive mig selv

det var derfor jeg af og til følte
at jeg opførte mig som et forvokset pattebarn

jeg forhånte mig selv for det

følelser der viste sig at følge mig langt ind i voksenlivet
uden at jeg rigtig bevidst havde registreret det
det var der den indre nedgøring kom fra

ordene fra Mogens på papiret
det var det fingerknips, der skulle til, for at jeg så det lysende klart
det var Mogens's mave, der havde sagt fra, han havde ageret mine "øjne" udefra

der gik ikke mere end en dag efter påsken 96
før han skrev et brev til min mor, om at han ikke kom mere og ønskede hende godt

der gik ikke mere end en uge mere, før jeg tog tråden op og næste færdige brev fulgte fra mig selv

det endelige opgør
hård og kort konfrontationskurs
en gang for alle

det skulle der til, det var nødvendigt for at bryde muren
Black Sabbath, Black & Deckers hammerbor var vand i forhold til det brev min mor fik

et brev til min mor
om hvor meget jeg elskede Helmut, om hvordan han var en del af mig
om hvorfor det var nødvendigt at skære igennem

om at det var nu, hun kunne nå at gøre en afgørende forskel på
at Helmut nåede at komme hen et sted, hvor han kunne nå at falde til, mens hun var i live

om at det var nu, hun kunne gøre en afgørende forskel på
at vi alle kunne få fred, komme videre

om hvor hårdt lillebror Ernst var trængt
om at han åbent havde stået og fortalt mig en dag,
at han kunne og ville slå både Holger og Helmut ihjel
- i vrede – ikke af medlidenhed –

det kunne vi som familie ikke bære, det kunne hun ikke byde Ernst

jeg havde anet det, naturligt nok, mange gange
og dog
vreden den ramte mig pludseligt, som et håndkantslag i maven på mig
var ved at tage luften fra mig dengang

til jeg "pakkede" det ned til alt det andet
frem til i dag, hvor brevet blev skrevet og sendt

et afgørende skridt, et "håndkantslag" på vores alles mure
et uventet fast og kontant alternativ til Ernsts vrede
- og dog –
følelserne var jo i grunden de samme

vrede og afmagt hænger sammen
vi skal lære at handle på afmagt
før det bliver til irrationel vrede

et brev om hvorfor jeg ikke længere ville komme på besøg, hverken med eller uden min datter
om at jeg ikke længere var i stand til at forsvare det, hverken på egne, min datters eller vores alles vegne
om at hun kunne rådne op i sit eget lort, hvis hun ville

om at jeg uanset, nu ville være tro mod min rolle som voksen datter til en 75-årig rystende mor
som søster til alle mine brødre, som mor til min 16-årige datter

om at jeg ville rejse mig op, indlede de nødvendige, afgørende skridt i den uundgåelige retning
at få Helmut varigt anbragt, om hun ville samarbejde eller ej

om at jeg ville gå hele vejen, også udenom hende om nødvendigt

om at jeg forstod hende,
om at hun havde klaret det flot, om at der var meget at takke hende for
men at det var på tide vi voksne børn tog over
at hun ikke længere var i stand til at træffe klare beslutninger selv

her skulle der skæres igennem - det gjorde jeg klart

det blev til 4 maskinskrevne sider
det sled, det var ved at fortære mig undervejs, det gjaldt livet

sendt i kopi til samtlige nærmeste, som hun potentielt kunne spille ud mod hinanden

pludselig tog jeg rollen som den voksne, skar igennem, var parat til at gå hele vejen
koste hvad det koste vil, trods indre kampe, trods "ofring" af Helmut på frihedens alter

kunne han få det værre end han havde det i dag
?

jaaa, det kunne han nok desværre godt
min elskede bror, den unge ridder, der stod op for os alle
var blevet en gammel benet gråhåret sindslidende mand på 42 år
det var sent i hans liv at håbe på, at man kunne stille ret meget op i forhold til ham

hvem vidste i grunden hvad der var rigtigt og forkert
der var ikke noget hverken rigtigt eller forkert, når man står overfor den slags beslutninger
der var kun tale om helt almindeligt instinktivt nødværge

jeg vidste, at der nu skulle et effektivt spadestik til

livet er hårdt, det kunne ske at blive bedre, roligere, også for ham
han havde også valgt sit liv, sit "selv", på den anden side
det trøstede jeg mig med

han klarede sig i grunden rimeligt
i hvert fald med bedre fremtidssikring, hvis han kunne nå at integreres på en rimelig institution

min egen morrolle

tænk sig, at jeg havde udsat mit barn for at skulle se på sin mor være offer
i en grad, så jeg knap selv mærkede det

at jeg ikke vidste mine levende råd i en alder af 41 år
før jeg tog ejerskab af mig selv, også i forhold til min mor

men jeg gjorde det dog - bedre sent end aldrig -
jeg skulle huske at rose mig selv

jeg havde svært ved at forstå det i dag
jeg havde snakket med mit barn om vigtigheden af at sige fra
helt fra hun kom i puberteten, lang tid før jeg selv så eller erkendte
før jeg selv formåede at sige fra, formåede at handle igennem
på en afgørende barriere hos mig selv, overfor min egen mor

jeg fortalte mit barn, at jeg nok skulle holde til det,
at det var vigtigt, at vi snakkede med hinanden
at vi begge sagde fra, hvis der var noget, der gik os på

jo, det havde været en god beslutning med den efterskole nu
et fri år fra mor, for hendes vedkommende,
et fri år fra at være mor, for mit vedkommende, i en vanskelig tid,

en god skole, masser af nærhed med andre unge
at spejle sig i, at afprøve sig selv med som det enebarn hun var
at afprøve sig, det gjorde hun
livsglad var hun, lystige farver i håret, eksperimenterende på mange måder

fantastisk at se på
jeg elskede det barn
fra den dag hun blev født
en Guds gave

jeg gjorde hvad jeg kunne for at sætte ord på, for at vise det, det skulle øves
jeg havde bestemt ikke været nogen fejlfri mor selv
jeg gjorde alt, hvad jeg overhovedet kunne
og sikke en gave af et barn jeg havde fået

jeg tvivlede indimellem på om det kunne være rigtigt
al den livskraft og livsglæde, der udfoldede sig i mit barn
de ben i næsen, den livskompetence, min datter udviklede

jo, hun stod med begge ben godt plantet i livet
hun havde lært at sige til og fra

*"Jeg håber, at jeg ikke var helt ved siden af, min sødeste Nuser.
Jeg håber,, at du kan tilgive mig det, jeg selv gjorde forkert*

*det var tidlig, at du kom til at flytte hjemmefra
skulle klare dig selv, på kollegie, af praktiske årsager
for at jeg kunne flytte i en lille lejlighed med bedre økonomi
med bedre mulighed for fleksibelt geografisk, at kunne vende tilbage i arbejde."*

jeg havde følt mig meget fattig, også dengang
truet på forsørgelsen, truet af en sagsbehandling, der ikke forstod sig på "krumme agurker"

Jeg m å t t e vælge den løsning, vreden var indimellem ikke til at undgå
man handlede imod enhver socialfaglig logik og indsigt
for at spare et par kroner på kort sigt, destruktivt henover levende liv
det lange sigt, det taler man ikke om mere

*

jeg var blevet meget træt, sad meget på sofaen, slap, mens vægten steg, mens jeg ventede
trods ihærdige forsøg på at peppe mig op

det var hårdt for min datter at se på sin mor have det så dårligt
jeg tog ansvar, jeg handlede på det
jeg havde vidst fra starten af sygdomsperioden i 95, at der ville blive tale om en længere sygdomsperiode
for nu endelig at få "skovlen under mig selv", for, for alvor, at samle op på mit eget liv

vægten havde nået uanede højder igen, siden vi kom hjem fra Grønland
hjem til en umulig virkelighed, hjem til nye nederlag

jeg havde prøvet et par psykologer for egen regning igennem tiden
uden større held, den afprøvede gruppeterapi var destruktiv, det var kun blevet værre

jeg var åbenlyst kasseret på en ellers god arbejdsplads
det var et åbent sår, det var svært at hele

jeg vidste at jeg skulle have afgørende fat nu
jeg lavede en konstruktiv revalideringsplan, en holdbar plan
i første omgang et års forrevalidering, kreative daghøjskoler, et forsøg på en blød landing, opstart
efterfulgt af et 1½ årig fleksibel kursus i ernæring
en ramme i dagligdagen, et meningsfyldt fremadrettet indhold
en beskæftigelsesmulighed i det, og en fleksibel ramme om en solid terapi

jeg fandt og planlagde en to årig grundlæggende selvbetalt Jung terapi, som basis og solidt supplement

jeg henvendte mig til lokalpsykiatrien for at sikre mig udenforstående faglig opbakning for planen
jeg var klar over, hvad der var muligt, hvor hurdlerne lå
men jeg var ikke forberedt på så konsekvent, så destruktiv mistanke til mig, mistanke til alt hvad jeg sagde

et så uforståeligt destruktivt samspil med ledelsen i kommunens sygedagpengekontor

de havde dannet sig et billede af mig
"hun er ude på at misbruge systemet - hun skal ikke trohun skal bare makke ret"

de kunne ikke forstå, at jeg var traumatiseret
stærk og svag på én gang

tilbage i nådesløs misforståelse,
i håbløs brug af kræfter på kampe, på selvforsvar, på overlevelse

de stod med min forsørgelse i hånden
jeg var afhængig af dem, af deres hjælp
for at heles, for blive, forblive hel

de forstod ikke hvad jeg var ude i
det i sig selv var en reaktivering af opvækst traumer

jeg passede ikke ind i deres forståelse, deres rammer og former

jeg kæmpede til det sidste
frem og tilbage, vente, jeg kunne ikke se andre veje

jeg skulle hænge sammen som mor
hver 3. måned en ny klageinstans, jeg vandt hver sag, med spildte kræfter

det lykkedes til sidst, jeg fik mine kurser
min tid til selvbetalt terapi, betalt af opsigelse af pensionskasse

jeg klarede med nød og næppe at komme igennem
at holde næsen oven vande

men hvem vandt - i sidste ende
dagskolerne hvor jeg fik lovning på ansættelse
hvor jeg kunne have gjort gavn, supplere kommunerne positivt i kontakten blev sparet væk

jeg endte med at tage chancen, raskmelde mig efter aftale med a-kassen
søgte og fik arbejde i udkanten i nogle år
fremleje, midlertidig bolig, se tiden an, fik fast arbejde

indtil også det blev undermineret af menneskefjendtlig økonomitænkning
modsat enhver socialfaglig etik og logik

et helt fag undermineredes, handlingslammedes
talende tåger, der udbreder fortrængningens brudslør

*

tankerne, traumerne flød frit
frem og tilbage
lige så hulter til bulter, som de var blevet stablet i mig, igennem tiden
til jeg fik ro på, fik foldet dem ud, fik sorteret dem

*

min mor var 72
da jeg kom hjem fra Grønland i 92
efter to gode år på afstand

jeg havde endda tabt mig 30 kg. på de to år
trods dejlige kaffemikker og middagsselskaber i lange baner

det var freden og glæden
det havde været ualmindeligt gode, opbyggelige og spændende år for os begge

trods arbejdsmæssige udfordringer, som 2 års ferie, 2 års sundhed
2 år omgivet af og styrket af den Grønlandske naturs storhed

*

Ernst var langt om længe kommet til Danmark
det var kærligheden der havde trukket ham fri
denne Guds velsignede kærlighed
den var stærkere end alt andet, der findes på denne jord

hun var det blideste, sødeste englevæsen, som var hun udlånt til jorden, for at trække ham fri

*"Jo, der var også ben i næsen på dig, søde Lone.
mere end mange af os havde haft, på den vej du skulle igennem.
det ville glæde mig at møde dig igen Lone,
i et andet liv, hernede eller deroppe, engang, udenfor tid og sted."*

"Du har gjort uudsletteligt indtryk, ikke kun på Ernst og mig."

den ene sten lod den anden rulle
jeg forlod Robert

Ernst fandt Lone, hos mig, i bofællesskabet
.de trillede ud, en lummer sommer, i hans lille campingvogn
og før jeg nåede at stå på flyet til Grønland boede Ernst i Danmark
forenet i gensidig læreproces med Lone, hans første kærlighed

min mor var nu alene med Helmut, der var ingen beskyttelse mere
en tiltagende knækket kvinde, lød mindre og mindre
det var ikke længere et spørgsmål om - men om - hvornår – hun ville falde om og bryde sammen

efterlade Helmut alene i huset

hvem skulle så tage sig af ham
?

*

Tate Gallery

her stod vi nu
begge to
i 1998

jeg tilbage fra Grønland
Helmut anbragt

jeg indfrie mit løfte, efter bedste evne, om at tage mig af hende, når hun blev alene

jeg tog min mor med på små ture
afbødede den værste tomhed efter Helmut's anbringelse

hun var flyttet til Slesvig, i nærheden af ham, som 78-årig i foråret 98
her kunne hun blive gammel, besøge ham i en taxa en gang om ugen
en pose Haribo, en pakke med Marsbars, et glas Nescafé og en pakke Camel
det var standardudstyr

en ny bibel, en ny ring i ny og næ
når den sidste udgave var overstreget, flosset op, når ringen var slugt i vrede eller smidt ud

*

den anelse af lys,
der skimtedes igennem et ellers tågeagtigt mørke
der bredte sig over Turners verden i de udstillede billeder på museet

det var det lys
der havde tiltrukket mig som ung
for 30 år siden

uforandret, som i dette øjeblik

"De er alt for mørke" syntes min mor

*jeg så ikke tågen, mor, jeg så lyset i malerierne
lyset der skinnede sig vej igennem metertyk tåge*

*"Malerierne i Omas, i din egen mors hjem,
de var noget mørkere"*

et lille hus i en bred sort træramme, gammel nordfrisisk stil, spids, mørkt stråtag

sten i rødder, stråtaget vendt på den anden led
i forhold til de huse, jeg havde set på den danske side af grænsen

i et moseområde, hvor køer gik i vand til anklerne
de stod og gumlede, nærmest meditativt på de små pjevsede stråtotter, der stak op af vandet
rundt og rundt blev der tygget, på et enkelt strå ad gangen
der måtte tygges meget længe for at få næring ud af den smule der var

mørke skyer lå som hængedynd over og i mosen
jeg kunne godt lide billedet, der var også et spagt lys i vinduerne

*det var forståeligt, at du trængte til farver omkring dig, mor
at du synes at mine tågede farvevalg var mærkeligt triste for en ung kvinde*

men hvorfor ville du dog ikke selv have mere lys i huset

*

der kom hul igennem

til dig de sidste par år, før din død
kan du se du se det nu, deroppefra, mor

du nåede heldigvis at blive blød, sød, forstående
..... og sårbar, meget af tiden, de sidste par år

ja, hvor var det dejligt at nå at opleve din bløde side, din sårbare side mor
den side af dig, som du så fortvivlet havde travlt med at kontrollere, overleve

se godt ud, se velfungerende ud, udadtil
det gjorde dig hård som stål

du ville ikke længere samle familien, siden du kom til Slesvig
alligevel pyntede du huset, almueblå vinduer og hegn
en eventyrlig ny have, et blomsterhav for og bag
det klarede du endnu engang, en pragtpræstation, nærmest før du flyttede ind

var det sorg, var det vrede, var det hævn, var det trods
det var som om glæde var forbudt omkring det bord, hvor Helmut ikke længere måtte komme

*jeg havde frarådet dig på det bestemteste
at han fandt ud af, at du boede i Slesvig, at komme og se dit hus*

*for at beskytte dig og ham
beskytte ham for, at han ikke forstod, at han ikke bare kunne blive, flytte ind den første lange sårbare tid*

*for at det hele ikke skulle starte forfra
forstod du det, indeni ?*

min mor havde stadig svært ved at forstå det
hun kunne ikke tilgive sig selv
hun var i synligt forfald, peppede sig op for at holde facaden
- holde livet ud –
til kræften og til livet åd hende op indefra

helingen, samlingen som familie udeblev

misforståelser, nid og jalousi flød frit
det trivedes gennem den fælles "velvillige informationskanal" i Slesvig

hun kunne jo ikke formidle andet end hvad hun selv tænkte og forstod

spliden voksede tårnhøj og smerteligt imellem os
uden mulig redning

*du forstod ikke, hvad du gjorde søde mor
du gjorde dit bedste, det samme gjorde vi*

der var ikke længere noget som helst, du kunne kontrollere mor
dine hænder rystede som espeløv i eget ufrivilligt tempo
det eneste kontrollerbare var, at du ikke ville have nogen til at se dig sådan

det gjorde ondt at se dig lide og isolere dig
det var svært at være en del af

og dog, der var formildende omstændigheder
det var som en æra af spædbarnets
på den ene side ubeskyttede hjælpeløshed
på den anden side fantastiske smil,
der brød igennem den tynde hud

et glimtvist smil
det mindede om spædbarnets fortryllende, formildende, uskyldsrene hengivenhed, kærlighed

"Alt er godt", sluttede vi altid af med at sige,
når der var en lille bitte krølle i farvandet forude
eller når hendes sind formørkedes af angst og bekymring
for, hvor Helmut ville ende, nu hvor han var anbragt, hvor hun kun ventede på at dø

kan du se nu mor, det var ikke helvede, der lå forude
helvedet var indvævet i dine indre overbevisninger
i dine tanker, i dit sind, i dit kropsvæv, som du ikke nåede at blive bevidst om i dette liv

du opnåede smuthuller af indsigt
vi nåede at få smuthuller af kontakt
du klarede det godt mor
der er ved at komme ro over os alle

alt er såre godt
om vi forstår eller ej
om vi mærker det
- i øjeblikket –
eller ej

En livsopgave

du har jo ret
vi har brug for livsopgaver
vi samler erfaringer allesammen
bevidst eller ubevidst
på hver sin vej

jeg var heldig at finde min vej, der passer til mig

det er jo rigtigt, at en livsopgave, et mål kan hjælpe os
til ikke at lade stå til, til ikke at blive dovne, selvtilstrækkelige
til, ikke mindst, ikke at forfalde til selvmedlidenhed

vi skal kunne sætte egne behov til side, når vores næste er i nød
det forlyder pr. autopilot i kirken igen og igen
det har såret mig mange gange
for hvor går grænsen
?

grænsen mellem egoisme og kærlighed
det spørgsmål havde altid naget mig

når du tværer dig selv og os andre uf
når du voldtager dig selv, og os andre
rationelt eller ej

det hjælper jo ikke, det gør ondt værre
for begge parter i kontakten
et eller andet sted midt imellem må det være, mor
midt mellem meningsfuldt hensyn og omsorg
for os selv og for næsten

dér hvor vi brænder os selv ud, for at yde hjælpen
dér er vi ikke længere troværdigt tilstede med hjerte
i positiv forstand

dér tager vi i virkeligheden chancen fra den vi hjælper
til at finde en anden gensidigt brugbar, gensidigt opbyggelig kontakt
- med os selv – eller med en anden

5. Haiku

jeg hørte min mobil i baggrunden
en sms fra Telenor
"Du kan tilmelde dig ..."

*"OH SHIT ...
hvad sidder jeg her og sylter sammen ...
hvor jeg dog trænger til en ferie
- fra mig selv –
fra mit eget rod og tankespind....
Lige nu. "*

jeg var pludselig tilbage igen, hjemme i stuen
udsendelsen om Berlin var forlængst slut
jeg havde jo godt hørt det i baggrunden .. og glemt det igen

jeg havde været langt tilbage i tiden
tyngende steder at bevæge sig i, for længe ad gangen

rygraden vil ikke længere være med

*"Nej jeg er ikke færdig.
bliver jeg nogensinde det
?
..... jeg diskuterede lidt anstrengt med mig selv ...:*

*"Når jeg nogensinde til himmerig på jorden
omgivet af lykke, grønne enge, fred og harmoni ? "*

*"Hvad skal jeg så udfordres af ?
trives jeg i virkeligheden i harmoni ?
uden udfordring ?"*

"Er jeg bygget til mere end kortvarig lykke ? "

*"naaaj, det er vist heller ikke aktuelt lige foreløbig.
der er vist læring til nogle jordeliv endnu*

*"Hvor skal jeg tage hen lige nu ?"
"Kan jeg ikke tage nogen steder lige nu ?"*

det var afgjort gift for mig at være tilbage i tiden for lang tid ad gangen
så meget havde jeg da lært

jeg havde en tendens til at kræve for meget af mig selv
jeg krævede tilsvarende indimellem mere af mine omgivelser, end de kunne leve op til

jeg kunne stadig blive overvældet, hvis ikke jeg passede på
mærke integrering, desintegrering, opløsning, forfald
samling, heling, løsning, udvikling, jeg skyndte mig at vende ordene

Herre i eget hus, over egne tanker

"Jeg må have udfoldet noget Haiku poesi, det virker så godt, så positivt på mig"...

jeg var efterhånden blevet dygtig til at "stille om" på en anden kanal

det var i programskiftet, i rygradens indkodning, jeg skulle være opmærksom
bevidst bevare fokus på det, der var indkodet,
et automatisk frigear, på det i rygraden indkodede "tilbagefalds" punkt

jeg tænkte meget på at lede tankerne ad nye motorveje i hjernen
nye motorveje, der kan udvides, blive til en ny vane

tænd sluk - tænd sluk
tankerne gik tilbage endnu engang

jeg var ved at være blevet herre over kontakten nu
var vi langt mere herre over vores liv end vi anede
?
også hvad angår fremtiden
?

en spændende, en fristende tanke
med fare for at kræve for meget af sig selv
på én gang, i ét liv

det var lykke, at kunne udfolde sig
ved at sidde og skrive, lige her, lige nu
finde og sætte ordene sammen
give dem mening
indeni

samle sit eget verdensrum
inden i
med tilbørlig langmodighed

"I begyndelsen var ordet.

Ord blev til tanker.

Tanker blev til handlinger.

Handlinger blev til"

det var rigtigt
jeg følte og mærkede det langt indeni

tomrummet fyldtes langsomt, men sikkert ud indefra

tak for at jeg sov
tak for at jeg vågnede
tak for at jeg er til
lige nu og her

i en kirke stødte jeg på sangen om kærlighedsasylet

Tekst: B. S. Ingemann, 1837

Melodi: C. E. F. Weyse, 1837

*Gud ske tak og lov!
Vi så dejligt sov!
Barnet lå med varme kind på puden.
Nu som fuglen frisk!
Rask som havets fisk!
Morgensolen titter gennem ruden.*

*Med hin glans fra sky
kom der lys i by,
kom der glimt af sol i alle sjæle.
Alle haner gol,
hilsed glad Guds sol,
alle vævre tunger små fik mæle.*

*Ej den mindste mus
savner tag og hus,
fattigst spurveunge har sin rede.
ej den mindste fugl
savner ly og skjul,
vi skal heller ej om fristed lede.*

*Lystig hanen gol,
hilsed glad Guds sol,
for hver sjæl er lys og lyst oprundet.
Nu, som fuglen frisk!*

*Rask som havets fisk!
Vi har kærlighedsasylet fundet.*

Ophavsret B. S. Ingemann C. E. F. Weyse Melodi

*

ny kærlighed

Her var årsagen til at jeg måtte forlade min kommende mand
få dage før udsendelsen

det var det, der rørte sig i kroppen, det der skulle ud
3 års kørsels frem og tilbage, 400 km hver vej

min mors sidste tid, min mors død, tømning af huset
2 års pasning, til regnskabet kunne gøres op

3 hårde år, for os som søskende
opgøret med arven, med historien
hver sin historie, der ikke var helet, ikke samlet i ord

det var det, der gik ind som kulde i knoglerne
der krævede min opmærksomhed
det jeg skulle have ro og hvile til

200 km. derudover, frem og tilbage
mellem den dejlige mand og mig

bryllup og samliv, en ny fælles opstart
det lå ikke i kortene til mig
jeg havde ingen ord for det

det forstod hverken han eller jeg
2 år hos mig var ej heller muligt for ham

jeg vidste det ikke, kroppen vidste
at jeg skulle have det samlet, alle disse ord på ord
at det skulle sprøjte ud af mig, at der er mange flere endnu

at det skulle forløse og samle mit verdensrum
hele og sone mig, før nyt liv, nye indtryk var mulige

*

Efterårets havearbejde

havde haft en solid virkning
jordforankring af et nyt udgangspunkt

havevandring ad nye snoede stier
tanker ledes til eventyr
stene på vejen, stene at vende, stene at opdage

stene der afløses af blomster
små hvide buskede asters strutter op i kontrast til det lysegrå
hvide maguritter, hvide stjerner i miniudgave

barkflisen ligger og luner omkring hortensierne
håbefuldt prangende til næste sæson

afløst af ranke riddersporer,
forventningsfuldt rækkende op mod himlen
i hvide og himmelblå nuancer

potter med urter
melisse og mynte, persille og purløg
lidt visne, lidt trætte, klar til vinterhi
samler kræfter til ny vækst

bambussen læner sig ind over lavendlerne
røde tulipaner lytter nedefra, længes efter forårets lys og varme

de er bare så klar til at titte op over jorden
åbne sig, række bladene op mod solen

havearbejdet er på hæld for i år
der mangler et halvt ton skærver

ryggen vil ikke mere
vinteren er godt på vej

nu er det fyssens tur
han mosler løs på knogler, muskler og væv

*den er godt skæv siger han
hvad har du dog gjort*

et smil, et ord, et tryk her og der afløses af et Aaaav og et flækkende grin

han er sød, ham fyssen
han minder mig om min bedstefar
et godt skår
han gør nar af mine glade røde støvler

vinteren bider sig fast
vi får isvinter i år
overvældende smukt

skærver, barkflis, selv roserne
dækkes af massevis af glimtende sne

jeg baner mig vej
den store skovl må frem
mens jeg i det stille glædes
ved tanken om den kommende vår